

DE OORLOG, 5 september 1914
 [ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27807]

[Zaterdag 5 September 1914]

Inhoudsopgave 5 september 1914

[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27807]	1
DE OORLOG	2
Van het Westelijk oorlogstooneel.	2
Reims bezet.	2
Uit Noord-België.	2
De verwoesting van Leuven.	3
Een officieel Fransch communiqué.	3
Stemmingen te Parijs.	3
De 42 c.M. mortieren.	4
De vesting Parijs.	4
Op het Oostelijk oorlogstooneel.	4
De opmarsch naar Lemberg.	4
Russische gevangenen.	5
Op Zee.	5
Duitsche torpedojagers beschadigd?	5
ENGELAND.	5
Een rede van Asquith.	5
Het dagelijksch leven en de oorlog.	6
SPANJE.	7
Wat men in Spanje denkt.	7
ZWITSERLAND.	8
Als het spookt aan de grenzen. II.	8
TURKIJE.	9
De onzijdigheid van Turkije.	9
Albanië.	9
TELEGRAMMEN.	9
De nieuwe paus.	9
De politiek van den nieuwen Paus.	10
Posterijen en Telegrafie.	10
Laatste Berichten.	10
Gevecht om Dendermonde.	10
Op Zee.	10
Een Duitsche hydroplane tot zinken gebracht.	10
Willekeurige koersberekening.	10
Uit de Duitsche Industrie.	11
Nederland en de Oorlog.	11
Een pijnlijk avontuur.	11
De oorlog en de Zweedsche uitvoer.	12
Uit Almelo.	13
Tot steun.	13
Leuvensche vluchtelingen.	14
Tabak en sigaren voor de soldaten.	14
Aangehouden schepen.	14
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27807]	14
DE OORLOG	15
De algemeene toestand.	15
Van het Westelijk oorlogstooneel.	16
Het gevecht in Noord-België.	16
Fransche officieele berichten.	16
Het oorlogsterrein in Frankrijk.	16
De opmarsch der Duitschers.	16
Spionnen in Frankrijk.	16
Een Duitsch relaas over de vermeestering van Longwy.	17
Hoe de Duitschers door Amiens trokken.	17
Op het Oorlogspad.	17
Op Zee.	20
Duitsche aviateurs gevangen genomen.	20
Schepen op mijnen geloopt.	20
Een Engelsch schip in den grond geboord.	20
DUITSCHLAND.	20

Naspeuringen van Paul Theelen: 5 september 1914

De toestand in Duitschland.	20
Amnestie.	20
De grootste Duitse soldaat.	21
Wat een Zwitser in Sundgau beleefde.	21
Bij de Russische gevangenen.	21
De Duitse ambassade in Tanger.	22
De luchtvloot.	22
BELGIË.	22
Te Leuven.	22
De bibliotheek.	23
Voorzorgen.	23
Informatiebureau.	23
ENGELAND.	23
Engeland's vast besluit.	23
Engelsche politiek.	24
FRANKRIJK.	25
Parijsch Oorlogs-dagboek. XV.	25
OOSTENRIJK.	27
Muitterij?	27
Een gift van keizer Frans Jozef.	28
ZWEDEN.	28
De onzijdigheid van Zweden.	28
ITALIË.	28
Vredespogingen van den Paus?	28
SPANJE.	28
Het Fransche optreden in Tanger.	28
VEREENIGDE STATEN.	29
De oorlog en de douane-ontvangsten.	29
TELEGRAMMEN.	29
Graaf Gustaf Sparre. †	29
De nieuwe paus.	29
Oorlog en Recht.	29
DE VROUW. LXIX.	31
Vrouwelijke telefonisten in Turkije.	31
Vrouwen als kinderdokters.	31
Nederland en de Oorlog.	33
Hofbericht.	33
Werkverschaffing.	33
Vrij vervoer voor militairen.	33
Steun voor de uitgewekenen uit België.	33
Goed gespeeld.	34
Hekking.	34
Bayreuth.	34
Het Duitse bestuur in België.	34

5

EDITIE VAN 2 UUR. OCHTENDBLAD. Eerste Blad. Dit nummer bestaat uit twee bladen.

DE OORLOG

10 **Reims door de Duitschers bezet. — Dendermonde ingenomen. — De verwoesting van Leuven. — De inneming van Lemberg. — Een rede van Asquith.**

Van het Westelijk oorlogstooneel.

Reims bezet.

15 BERLIJN, 4 Sept. (W. B.) (Officieel) Groot Hoofdkwartier. Reims is zonder strijd bezet. De oorlogsbuit der legers wordt slechts langzaam bekend. De troepen kunnen zich bij hun snellen opmarsch daarover weinig bekommeren. Nog staan kanonnen en voertuigen in het vrije veld. De etappentroepen moeten ze gaandeweg verzamelen. Tot
20 dusver heeft alleen het leger van generaal Von Bülow nadere opgaven verstrekt. Tot eind Augustus heeft het zes vaandels, 233 stukken zwaar geschut, 116 stukken veldgeschut, 79 machinegeweren en 116 voertuigen buitgemaakt en 12,934 gevangenen gemaakt. Generaal-kwartiermeester, Von Stein.

Uit Noord-België.

25 ANTWERPEN, 4 Sept. (Eigen Bericht.) Een Duitse legermacht, komende uit de richting Brussel, Merchtem, Buggenhout, heeft heden in den vroegen morgen gedemonstreerd in de

richting van Dendermonde. De Belgen, sterk verschanst ten zuiden der stad, waar zij beschikten over sterk geschut, hebben een hevig vuur geopend om zes uur 's morgens. Het duurde voort tot na half tien. De Duitsche artillerie antwoordde zwak. Dendermonde is niet geraakt. Daar de verbinding met Gent verbroken is door ulanen, zijn talrijke vluchtelingen door het Waasland naar Antwerpen gekomen.

OSTENDE, 4 Sept. (Reuter.) (Via Londen.) Naar gemeld wordt bombardeeren de Duitschers Dendermonde.

De verwoesting van Leuven.

BERLIJN, 4 Sept. (W. B.) De "Norddeutsche Allgemeine Zeitung" schrijft over de gebeurtenissen te Leuven. Tegenover de lasterlijke voorstellingen over de gebeurtenissen in Leuven waren de diplomatieke vertegenwoordigers van het rijk bij de neutrale staten voorzien van materiaal ter wederlegging van de aanklachten tegen de Duitsche oorlogsleiding. Den Keizerlijken gezant te 's-Gravenhage was bovendien opgedragen de Nederlandsche regeering te verzoeken om in het belang der menschelijkheid er bij de Belgische regeering op aan te dringen, dat zij de burgerbevolking zou terughouden van het totaal nutteloos bieden van tegenstand. De Nederlandsche minister van buitenlandsche zaken heeft daarop aan den Belgischen gezant te 's-Gravenhage een desbetreffende mededeeling gedaan en deze beloofde, haar aan zijne regeering te zullen overbrengen.

BERLIJN, 4 Sept. (W. B.) (Officieel.) België verspreidt officieel een valsche voorstelling van de gebeurtenissen waarvan de stad Leuven het slachtoffer werd. De Duitsche troepen zouden door een uitval uit Antwerpen teruggeworpen zijn, en door de Duitsche bezetting van Leuven bij vergissing zijn beschoten. Daardoor zou de strijd in Leuven ontstaan zijn. De gebeurtenissen bewijzen onwederlegbaar, dat de Duitschers den Belgischen uitval hebben afgeslagen. Gedurende dit gevecht voor Antwerpen had in Leuven op vele plaatsen een ongetwijfeld georganiseerde overval op de achtergebleven Duitschers plaats, nadat reeds meer dan 24 uur lang een schijnbaar vriendschappelijk verkeer tusschen de Duitsche troepen en de bewoners der stad ontstaan was. De overval trof in de eerste plaats hoofdzakelijk een landstorm-bataljon, derhalve kalme menschen van meergevorderden leertijd, zelfs huisvaders, voorts achtergebleven deelen van het generaal-commando, benevens colonnes. De Duitschers hadden talrijke dooden en gewonden, doch behielden de overhand door nieuwe met den trein aankomende troepen, die bij het binnenrijden en op het stationsplein met schoten ontvangen werden. Een onderzoek naar de bijzonderheden is aan den gang, het resultaat zal openbaar gemaakt worden. De waarheid van het hier meegedeelde is boven elken twijfel verheven. Het raadhuis is voor de vlammen gespaard gebleven, verdere blusschingspogingen bleven zonder resultaat.

Een officieel Fransch communiqué.

PARIJS, 4 Sept. (Havas.) Volgens een officieel communiqué rukken de legers, die staan tegenover het gebied om Parijs, verder op. Er schijnt echter nog geen treffen te zijn geweest. In het gebied van Verdun hebben de Duitschers eenige tegenslagen gehad. In Lotharingen en de Vogezen hebben de Franschen opnieuw plaatselijke successen behaald.

PARIJS, 4 September. (Eigen Bericht). Een officieel communiqué, dat voor de eerste maal sinds vele dagen algemeene inlichtingen geeft over het geheel van den strijd, is hier zeer goed ontvangen. Het bewijst dat, schoon de Duitsche rechtervleugel voortgaat naar Parijs op te rukken, deze opmarsch zeer langzaam gaat, onderbroken door voortdurende gevechten, waarbij enorme verliezen geleden worden. In de Vogezen en Lotharingen kunnen de Duitschers geen ernstigen voortgang krijgen. Zij worden voortdurend op de Maas teruggedreven. De pogingen van den vijand om den Rijn over te trekken, bleven ijdel. Op het oogenblik is een actie gaande tusschen de Maas en Réthel; de afloop kan nog onmogelijk worden voorzien. Nergens zijn de Fransche legers, hoewel enkele tegenslagen werden ondervonden, werkelijk in den strijd gewikkeld. De moreele toestand is uitstekend. De tekorten worden voortdurend aangevuld door nieuwe troepen uit de depots.

Stemmingen te Parijs.

De "Daily Mail" verneemt, dat talrijke Belgische treinen door Duitschland troepen vervoeren naar het Oosten, waar de Russische invasie versterkingen absoluut noodzakelijk maakt. De bladen herhalen dat alles goed gaat, wanneer de geallieerden maar volhouden kunnen gedurende een zekeren tijd. Over de mogelijkheid van een bombardement van Parijs merkt de "Matin" op, dat het meerendeel der fortificaties,

die de stad omgeven, minstens twaalf kilometer verwijderd zijn van de bebouwing. Geen
Duitsche granaat zal ooit een der Parijsche monumenten kunnen treffen. De "Petit
95 Parisien" verneemt uit Antwerpen, dat twee Duitsche legercorpsen de omgeving van
Kortrijk hebben ontruimd om tegen de Russen op te trekken. Dit heeft een merkbare
verlichting gegeven in de provincie Antwerpen en een deel der provincie Limburg. De
door een Duitschen vlieger over Parijs uitgeworpen bommen hebben geen schade
aangericht. De bevolking houdt zich kalm.

De 42 c.M. mortieren.

Over de uitwerking van de 42 c.M. mortieren op de forten van Luik, doelt een Duitsch
onderofficier in een Duitsch blad het volgende mede: "'s Morgens vroeg viel het
eerste schot. De uitwerking op de huizen in de nabijheid was reusachtig. Alle ruiten
105 braken, en in vele huizen stortte het plafond in, zoo geweldig was de luchtdruk,
welke door het afvuren ontstond. De baan van het projectiel konden wij van het begin
tot het einde volgen, daar het met een oorverdoovend gesis door de lucht snelt. In
het geheel loste onze artillerie vijf schoten, de drie eerste dienden voor het
inschieten, de twee andere waren treffers, voor elk fort één. Dat was echter
110 voldoende; reeds heschen de Belgen de witte vlag. 's Middags bezichtigden wij het
fort Loncin. Daar had een projectiel een betonlaag van vier meter doorboord, het was
in de kruitkamer gevallen en daar ontploft. Het geheele fort vloog in de lucht en de
bezetting, 800 man, werd op 6 gewonden na gedood. Het fort bood een vreeselijken
aanblik. Geen steen was heel gebleven en overal lagen de vreeselijk verminkte en
115 verbrande Belgische soldaten. Zware geschut-torens werden doorboord of omvergeworpen.

De verdedigingswerken van Parijs.

De vesting Parijs.

Nu de Duitsche troepen met groote snelheid naar Parijs oprukken, - Fransche berichten
120 melden hun verschijning reeds bij Compiègne en Senlis - en de hoofdstad door de
regeering verlaten is; die naar Bordeaux vertrok - is het waarschijnlijk, dat binnen
enkele dagen de Duitschers voor de vestingwerken van Parijs zullen aankomen. Volgens
de wet van 1874 werd Parijs ingericht tot een groote verschanste legerplaats, waarvan
de forten op 15 tot 18 K.M. buiten de stad zouden gelegen zijn, en die door den
125 omtrek van den buitensten fortengordel moeilijk zou zijn in te sluiten. De omtrek van
den cirkel, door de fortenlinie om Parijs gevormd, is ongeveer 140 K.M. de middellijn
meer dan 45 K.M. De versterkingen der stad bestaan uit drie verschanste
legerplaatsen, waartusschen open strooken gelegen zijn voor offensieve doeleinden. De
schetskaart, die wij hierbij opnemen, geeft een denkbeeld van de wijze, waarop de
130 verdedigingswerken van Parijs zijn aangelegd. Binnen de buitenste fortenlinie ligt de
linie die in 1870 de stad verdedigde; de Duitsche insluitingslinie liep toen over St.
Cloud, Villeneuve, St. Denis, Argenteuil en de Seine, dus gedeeltelijk langs de
nieuwe buitenste fortenlinie. De nieuwe groote forten zijn bezet door
troepenafdeelingen van 1200 à 1500 man en bewapend met 80 à 100 kanonnen; de kleinere
135 forten zijn bezet door 400 man en met 25 kanonnen bewapend. Behalve de bezetting van
deze fortenlinie heeft Parijs een mobiele bezetting, waarvan de sterkte niet bekend
is. In 1870 bedroeg die 135,000 man geregelde troepen, 13,000 man marinetroepen,
130,000 man mobiele garden (Moblots) en 370,000 man nationale garde. Of en hoe de
140 Duitsche troepen Parijs zullen insluiten zullen de volgende weken allicht duidelijk
maken. Zeker is het, dat voor die insluiting een reusachtig leger zal noodig zijn;
maar tevens dat door vernietiging van de spoorweglijnen en de bezetting der
aanvoerwegen de stad, met de millioenen bevolking, vrij spoedig zal worden
uitgehongerd. Ten einde daartegen te waken hebben de Fransche autoriteiten groote
hoeveelheden levensmiddelen en groote kudden vee in de enceinte der vesting
145 opgeslagen.

Op het Oostelijk oorlogstooneel.

De opmarsch naar Lemberg.

PETROGRAD, 4 Sept. (Russisch Telegraafagentschap.) Volgens een bericht van den
150 generalen staf van den opperbevelhebber ontwikkelden zich voor den aanval tegen het
front Lublin-Kholm de voornaamste Oostenrijksche strijdkrachten op de gevechtlinie
Zavichost, Ianoff, Belgorai, Tölinaschoff, Belz. Met het doel om deze operatie te
dekken aan de zijde van het militaire district Kieff, verzamelde zich in het gebied
ten oosten van Lemberg het tweede Oostenrijksche leger, bestaande uit het 3e, 11e en
155 12e legerkorps en 5 cavalerie-divisies. Op het oogenblik, dat de Russische troepen
aanvielen, was de concentratie van het Oostenrijksche leger nog niet voltooid en de
topografische gesteldheid noodzaakte den vijand dit leger nog te versterken door
troepen van het 7e, 13de en 14e legerkorps, welke totaal 12 divisies en verscheiden

landstormbrigades sterk waren. Onze troepen in het gebied van Loutsk Doubno en
160 Proskouroff trokken op den 20en Augustus de grens over in de richting van Lemberg met
het doel om de Oostenrijksche dekking te vernietigen en tegen de flank en de
achterhoede van den vijand te opereeren. Deze aanval werd belemmerd door de talrijke
zijstroomen van den Dniestr, welke de wegen doorsnijden; bovendien beschikte de
165 vijand over den Dniestr en bedreigde een aantal forten, bestemd om de bruggen over
den Don te verdedigen de linkerflank van de Russen en de verbindingslijn met Rusland.
In den tijd tusschen 17 Augustus en 3 September trok de linkervleugel van het
Russische leger 220 werst verder, voortdurend vechtende. Sterke vijandelijke
strijdkrachten verschanst in de sterke stellingen te Kamenka Galitch aanvaardden den
170 strijd, doch werden totaal verslagen in een verwoeden strijd op 31 Augustus en 1
Sept. Alleen in de streek aan den benedenloop van de Guila Lipa (zijstroom van den
Dniestr) waar de vijandelijke opstelling werd vernietigd, verloren de Oostenrijkers
twintigduizend dooden en gewonden.

De terugtocht van het vijandelijke leger na de nederlaag bij Lemberg geleek een
175 paniek, een wilde vlucht. De Russen maakten 200 kanonnen en convooien buit en maakten
tienduizenden krijgsgevangenen. De rest van het tweede Oostenrijksche leger heeft
geen militaire waarde meer. Reeds den 2den September naderden de Russen Lemberg op
een kanonschot afstand en de forten van de stad konden den aandrang niet weerstaan.
Den 2den September werd Lemberg door de Russische troepen nauw ingesloten en met een
enormen oorlogsbuit veroverd. Alle huizen der stad waren gevuld met gewonden, door de
180 Oostenrijkers in hun haastige vlucht achtergelaten. De inneming van Lemberg is niet
alleen zeer belangrijk uit een politiek en administratief oogpunt, daar het het
middelpunt is van Galicië, maar ook van strategisch standpunt beschouwd, daar het een
kruispunt is van de wegen, welke leiden naar de Sau, naar den Dniestr en naar de
achterhoede van de Oostenrijksche legers, die op het oogenblik op de linie Opole,
185 Zamostie, Belz zijn. De inneming van Lemberg zal den Russischen troepen gelegenheid
geven, hun opmarsch met nog meer kracht voort te zetten.

Russische gevangenen.

190 BERLIJN, 4 Sept. (W. B.) (Officieel.) Blijkens een bericht, van het groot
hoofdkwartier meldt generaal Hindenburg de afzending van meer dan 90,000 niet-gewonde
gevangenen. Dat beteekent de vernietiging van een geheel vijandelijk leger.

Op Zee.

Duitsche torpedojagers beschadigd?

195 LONDEN, 4 Sept. (Reuter.) Het persbureau deelt mee, dat volgens geloofwaardige
berichten zeven Duitse torpedojagers met averij te Kiel zijn aangekomen en dat
eenige andere zouden gezonken zijn in de nabijheid van het Kaiser-Wilhelm-Kanaal.

ENGELAND.

Een rede van Asquith.

200 LONDEN, 4 Sept. (Deuter.=Reuter) Asquith voerde heden het woord in een groote
vergadering, welke in de Guildhall gehouden werd. Hij was het voorwerp eener
geestdriftige ovatie. Asquith zeide, dat hij drie jaar geleden in hetzelfde gebouw
een bijeenkomst had toegesproken van Londensche burgers zonder onderscheid van geloof
205 of politiek. Dat was geweest om de gemeenschappelijke verklaring van de twee groote
Engelsch sprekende staten te herdenken en goed te keuren ten gunste van een
beslechting van toekomstige geschillen althans tusschen hen beiden door een
gerechtelijk onderzoek en een scheidsgerecht, nimmer door een oorlog. Drie jaar
geleden was Engeland vol vertrouwen in de rechtvaardigheid van zijn positie, toen het
210 deze nieuwe waarborgen voor den vrede welkom heette. Wij zijn heden, aldus Asquith,
eveneens vol vertrouwen in onze positie, nu we met tegenzin en tegen onzen wil maar
met een helder oordeel en een rein geweten met de geheele macht van ons rijk
betrokken zijn in een bloedige beslechting tusschen macht en recht. Wat zou onze
positie als natie heden zijn indien wij zoo laag geweest waren om ons woord ontrouw
215 te zijn en trouweloos te zijn tegenover onze vrienden. (Luide toejuichingen). Als
belangeloos toeschouwer zouden wij het beleg van Luik hebben bewonderd, het
geleidelijke terugdringen van de vaderlandslievende verdedigers naar Antwerpen, de
tallooze wandaden en rooftochten, en de oorlogsschattingen opgelegd aan de
onverdedigde burgerbevolking. En ten slotte de grootste misdaad begaan tegen
220 beschaving en cultuur sedert den dertigjarigen oorlog: de plundering van Leuven, een
brutaal brandoffer van niet te vervangen schatten, in brand gestoken door blinde
barbaarsche wraak. (Luide toejuichingen.)

De schending der onzijdigheid van België was slechts de eerste start eener
weloverlegde politiek, welks onmiddellijk doel, zoo niet einddoel, in elk geval niet

225 ver verwijderd doel was de onafhankelijkheid van drie Europeesche staten te vernietigen, eerst België, dan Nederland en ten slotte Zwitserland. Niemand heeft krachtiger of met meer succes gearbeid in het hoogste belang der moderne wereld, een algemeenen, duurzamen vrede, als sir Edward Grey. Door dezen geest beziel en met dit
230 doel stelde Grey, toen Oostenrijk een ultimatum had gesteld aan Servië, voor, een bemiddelingsconferentie te houden tusschen Duitschland, Frankrijk, Italië en Engeland. Ware dit denkbeeld aanvaard, dan zou het geschil met eere voor ieder der partijen zijn opgelost. Wie is verantwoordelijk voor de weigering? Eén mogendheid, namelijk Duitschland.

235 Asquith deelde onder daverende toejuichingen mede, dat Kitchener's omroep om vrijwilligers tot dusver door bijna 300,000 man was beantwoord. Hij deed een beroep op de werkgevers om de indienstneming aan te moedigen. Na een strijd van twintig jaar heeft Engeland weleer de vrijheid van Europa verzekerd. Laat ons thans hetzelfde gaan doen. Asquith bracht nog hulde aan de koloniën voor haar vaderlandsliefde. Ten aanzien van den toestand aan het front zeide hij, dat van welke zijde men de zaak ook
240 beschouwt, er tal van redenen zijn om trotsch te zijn en vertrouwen te hebben. Bonar Law, die zeer hartelijk ontvangen werd, noemde den oorlog een der grootste misdaden van de geschiedenis, waaraan Engeland evenwel geen deel had. Tegen Duitschland als militaire machine wordt de strijd gevoerd. Een motie werd onder groote geestdrift aangenomen, waarin werd aangedrongen op ondersteuning van het leger en het land
245 bezworen om den oorlog voort te zetten tot de overwinning behaald is. Asquith werd bij zijn vertrek door een reusachtige menigte langdurig toegejuicht.

Het dagelijksch leven en de oorlog.

(Van onzen eigen berichtgever.) LONDEN, 29 Aug.

250 Een Engelschman, die zijn Duitsch even goed spreekt als zijn moedertaal, doordat hij zijn handelskennis verwierf aan de handelsschool te Elberfeld en na zijn leerjaren nog dikwerf Duitschland bezocht, stelde mij gisteravond voor dat wij eens de stemming zouden gaan opnemen in die cafés, waar hier ter stelde gewoonlijk de Duitschers samen
255 komen. De tocht was teleurstellend, want veel wijzer werden wij niet; in al die cafés vonden wij Engelschen en geen enkelen Duitscher, zelfs de Deutsche kellners waren verdwenen en door Britten vervangen. Het bier was niet eens Duitsch meer. In "Ye Old Cambrinus", het aan vreemdelingen vooral bekende Deutsche restaurant in Regent Street – dat evenwel steeds door een Engelschman, of beter gezegd door een genaturaliseerden
260 Franschman beheerd is geweest – stond met groote letters aangeplakt: "Lager Beer, brewed in Holland"; Hollandsch bier in een Duitsch koffiehuis, evengoed als de meeste Deutsche "sausages", die hier in delicatessen-winkels verkocht worden, ook in Holland zijn gemaakt! Waren wij dus teleurgesteld in onzen tocht, mijn Engelsche vriend was het, toen wij samen door de straten liepen, ook over zijn landgenooten en hij stak het heusch niet onder stoelen of banken. In den omtrek van Piccadilly, als steeds 's
265 avonds verlicht door al die electrisch verlichte advertentie-borden, slenterden de menschen door de straten, alsof het volle vreedestijd was; bij de schouwburgen stonden ze tegen acht uur in lange rijen om binnen gelaten te worden en alle "halls" en theaters waren gansch den avond stampvol en 't scheen alsof Londen, nu Parijs van zijn bekende straat-vroolijkheid verloren heeft, niet recht "la ville lumière" is
270 geworden, want Leicester Square, Piccadilly Circus en omgeving waren zoo cosmopolitisch mogelijk, in taal, in doen, in de menigte vrouwen, die men, velen chic, nog meerderen opzichtig gekleed, langs de straat zag gaan lachend, schertsend – en ginds schreeuwden de kranten-venters hun oorlogsnieuws: "Many thousand killed and wounded", "Great battle", "Our men beat 300,000 Germans". Mijn vriend was diep
275 verontwaardigd. "Wanneer zullen zij het leeren begrijpen?" zeide hij met iets droevigs in zijn stem, "wanneer zullen zij gaan beseffen dat er duizenden van onze mannen moeten strijden en vallen op het vasteland voor het behoud van ons prestige als groote mogendheid? Ze doen alsof er niets aan 't handje is. Hoor dat eens, zie dat daar op die "placards" – "Our men beat 300,000 Germans" – is 't geen schande dat
280 'n krant zoo'n nonsens mededeelt!"

Ja, wie hier rondkijkt moet wel beseffen hoe de Engelschman, die goed gevoelt wat er thans omgaat, verontwaardigd was als mijn vriend. Omdat de Eerste-Minister gisteren in het Parlement hulde bracht aan het leger dat zich bij Bergen blijkbaar buitengewoon hield tegen een meer dan twee maal sterkeren vijand, was dat toch geen
285 reden het publiek door een aanplakbiljet in den waan te brengen dat de Engelschen 300,000 Duitschers zouden hebben verslagen. Neen, men beseft het hier nog altijd niet. Het bericht van een eerste ontmoeting ter zee van eenige beteekenis, waarbij de Britsche marine een flink succes over den vijand had, heeft natuurlijk groote vreugde verwekt; gelukkig heeft deze eerste overwinning ter zee, die natuurlijk nog niet door
290 kan gaan onder den naam van zee-slag, tot geen overdreven vreugde-betoon aanleiding

gegeven. In zooverre begrijpt men het wèl, dat men zich onthoudt van veel straatgejuich bij elk klein succes, dat vermeld kan worden. En toch, trots de klacht van mijn vriend, dien ik boven bij u inleidde, moet gezegd, dat men hier veel doet om mannen te krijgen, om alles geregeld te laten gaan, om ellende te lenigen, om gewonden te helpen – misschien zelfs te veel en zeker dikwerf zonder veel oordeel. Ik heb voor mij liggen een lijst van niet minder dan 52 vereenigingen, die wat goeds wenschen te doen in verband met den oorlog en die natuurlijk allen om steun van het publiek vragen – als men aan allen geven wilde, men zou ten, slotte zelf om hulp moeten gaan vragen. Daar zijn natuurlijk onder die vereenigingen velen, die uitmuntend werk doen – het "National Relief Fund" van den Prins van Wales; het "Roode Kruis"; het Comité, dat de van alles beroofde Belgische vluchtelingen helpt, zij komen wel allereerst voor steun in aanmerking en men zou vermoedelijk zeer verstandig doen alleen die drie vereenigingen te steunen en geen enkele andere. Maar o, al die dames-vereenigingen, die maar steeds allerlei kleeren naaien voor gewonden en behoeftigen, met de beste bedoeling, maar zonder nut. Want als die dames de arme naaisters het werk lieten doen, zouden die vrouwen verdienen en er zouden kleedingstukken worden afgeleverd, die bruikbaar waren, wat nu vaak niet het geval is. In de bladen gaan dan ook velen den draak steken met al dien naai-waanzin van tal van dames. Iemand, die zich "Hopeless" teekent, schrijft o. a. vanochtend aan de "Times": "Help toch uw invloed aanwenden om aan dien waanzin een einde te maken. Ik heb een vrouw en drie dochters, die met die koorts behept zijn. Zij hebben niet het minste verstand van hemdenmaken, doch dat komt er niet op aan. Zij hebben rollen gekocht van het onmogelijkste materiaal, vooral ongebleekt calico voor nachthemden en zij hebben de huiskamer veranderd in een soort fabriek. Eindelijk waren er eenige hemden af!!! Ik heb ze gepast. Mijn hart bloedt voor den armen gewonden Tommy Atkins als hij veroordeeld wordt die ellendige gesneden, ongemakkelijke, ondragelijke kleedingstukken ook maar twintig minuten te moeten aan hebben. Vader "Hopeless" heeft zeker gelijk – zóó zijn er, in tijden als deze. Daar is toch nog zelfs een komische kant aan een vreeselijken oorlog. Welk een pracht-materiaal zou hetgeen hij vertelt leveren voor den kluchtspel-schrijver – als we niet leefden in zulke bange tijden. Meer sympathiek dan die altijd-maar-ondergoed-naaiende-dames-beweging, is die van de Hertogin van Devonshire en nog eenige andere dames uit de hoogste kringen des lands, die pogen gedaan te krijgen dat men niet door zwarte kleeding zal rouwen over de verwanten, die sneuvelden in dezen oorlog. De Hertogin en haar vriendinnen zeggen zelven bloedverwanten in de geleden te hebben. Vallen zij, dan vallen zij voor hun land, sterven een roemvollen dood en dan zal een witte band om onzen arm teeken zijn van ons verlies en onzen rouw, doch meer dan dat: die band zal tevens uiting geven aan den trots, dien wij gevoelen over het feit, dat degenen, die ons het naast stonden en het liefst waren, hun leven gaven voor ons land. En de dames vragen heur voorbeeld te volgen. 't Is te hopen dat heur denkbeeld navolging zal vinden, vooral in een land als Engeland, waar de menschen zelfs in den zwaarsten rouw gaan over den dood van de meest verstaande bloedverwanten. Vanmiddag in Leicester Square stond een draaiorgel, waarop de vier vlaggen: Engeland, Frankrijk, Rusland, België. Het orgel draaide de volksliederen af toen er een groepje territorials in de buurt was: eerst God save the King, daarna de Marseillaise. Er waren ook nieuwsgierigen bij komen staan en opeens, om de territorials heen zich groepeerende zongen allen beide volksliederen mede – 't was een aangrijpende spontane uiting. Daarna draaide de orgelman de Brabançonne – weder gejuich, weder de hoeden en petten af en het lied meegeneuried, de woorden kende blijkbaar niemand. Toen volgde het Russische volkslied, de orgelman zeide het nog wel – niemand nam er nota van – de menschen begonnen al weer heen te gaan. Onbekend – onbemind! En toch, die Russen vormen een belangrijke schakel in den Bond der tegen Duitschland strijdende staten. De militaire medewerker van de "Times" noemt Engeland en Frankrijk de staten, die de "Stonewalling" doen, het defensieve werk, het tegenhouden van den vijand. Rusland moet doen de "Steam-rolling", het opdringen met volle zwaarte als van de stoomrol.

SPANJE.

Wat men in Spanje denkt.

(Van een bijzonderen correspondent.) BARCELONA, 19 Augustus.

Zal Spanje partij kiezen in den Europeeschen oorlog? De minister-president verklaart dagelijks, dat dit niet gebeuren zal zoolang hij aan het bewind ia. Dat beteekent dus, dat de beslissing in handen is van den Alfonso, daar de organen van de liberale partij van graaf Romanones, in minder heftige bewoordingen dan de radicale bladen weliswaar, doch toch duidelijk, zich voor een samengaan met Engeland en Frankrijk verklaren. Als den Alfonso zijn francophile neigingen dus wil in daden toonen dan behoeft hij slechts zijn persoonlijken vriend Romanones (dien hij zelfs tutoyeert)

aan het bewind te roepen. Dat zal den Alfonso echter wel niet doen zoolang zijn volk het niet vraagt en dat volk vraagt voorloopig niets dan werk en brood. Onmiddellijk gevaar voor binnenlandsche onlusten bestaat er nog niet: de leider der socialisten heeft zelfs bekend gemaakt, dat de 24-uur staking als protest tegen de Marokko-campagne, voor onbepaalden tijd afgelast is en het verbieden van politieke meeting door de socialisten en republikeinen belegd om Jaurès te herdenken en om tegen den Europeeschen te protesteeren, heeft slechts enkele, spoedig en gemakkelijk onderdrukte protesten uitgelokt. De harde tijd voor de regeering en voor de monarchie zal echter eerst komen met den honger der arbeidersklasse, want het ziet er voor de Spaansche industrie en voor den handel ook hier natuurlijk treurig uit. Het klinkt wel heel mooi als men leest, dat Engeland steenkolen-uitvoer naar Spanje blijft toestaan, doch het mooie gaat er wel een beetje af als men hoort, dat alle Engelsche exporteurs vooruitbetaling eischen en dat de Engelsche regeering een som van driemaal de waarde moet ontvangen als garantie, dat de steenkolen niet aan een der oorlogvoerende partijen verkocht wordt. Voor men dus een partij kan laten zeilen, mag men eerst viermaal de waarde neerleggen, in een tijd, dat ook hier haast geen geld te krijgen is.

In direct verband met den oorlog is hier weinig nieuws. De consuls van Frankrijk en Engeland hebben zich beklaagd, omdat er in de buurt van Barcelona, in een klooster, een klandestien station voor draadlooze telegraphie berichten aan Duitsche schepen zou seinen, terwijl er ook in de havenplaats San Felin de Guixols zoo'n station zou werken. De er op uit gestuurde rechercheurs konden niets vinden: erg handig om ook eerst de klacht in de couranten te zetten en dan eerst de recherche er op uit te sturen; overigens beweert de gubernador van Barcelona, dat hij toch geen recht zou hebben die toestellen te doen verwijderen. Het consulaat-generaal der Vereenigde Staten, dat reeds onmiddellijk na het uitbreken vanden oorlog allen Amerikanen, die moeilijkheid ondervonden met het innen van gelden op krediet-brieven, cheques, enz. verzocht had zich tot dit consulaat te wenden, heeft thans de groote transatlantische boot "Infanta Isabel" gecharterd om 23 en 26 Augustus, resp. Van Barcelona en Cadix, alle Amerikanen naar New-York terug te brengen; er zijn nationaliteiten in de wereld, die wél wat aan hun consulairen dienst hebben! De Duitsche ambassade heeft aan de pers een nota gestuurd, waarin in zeer energieke bewoordingen voor leugens uitgemaakt worden al de verhalen van wreedheden door Duitschers bedreven volgens de Fransche nieuws bureaux.

Het Engelsche s.s. "Arlanza" van 15,000 ton, gisteren te Las Palmas binnengelopen, werd gistermiddag om vier uur bij de Kanarische eilanden beschoten door den "Kaiser Wilhelm der Grosse", die bewapend was met 8 kanonnen. Duitsche matrozen kwamen aan boord en vernielden het toestel voor draadlooze telegraphie. Enkele uren daarna kwam een Engelsche kruiser in zicht, aan wien de kapitein van de "Arlanza" rapport uitbracht, waarop onmiddellijk jacht op de Duitsche transatlantiker gemaakt werd. Reizigers uit Zuid-Frankrijk verhalen, dat de hospitalen in Beziers, Montpellier, Toulouse en Perpignan reeds propvol gewonden liggen. Die gewonden worden 's nachts aangebracht. Een van die vreemde dingen, die de oorlog meebrengen, gaat zich hier o.a. Zondag afspelen. Dan worden de Duitschers, Oostenrijkers en Russen, die dienstplichtig zijn, ingescheept naar Genua op een Spaansche boot, die door de consuls der drie landen gecharterd wordt. Als ze ooit op zee ruzie krijgen, ziet het er slecht uit voor het handjevol Russen, dat met een 4000 vijanden moet reizen.

405 ZWITSERLAND.

Als het spookt aan de grenzen. II.

(Van onzen gewonen berichtgever.) Zurich, 14 Augustus. Op het gebied van oorlogsnieuws zijn voor ons de Basler kranten troef. Daar zit men in werkelijken zin van het woord het dichtst bij het vuur, en toch zal het Basler volk, als de teekenen, niet bedriegen, vrijwel buiten het bereik der vonken blijven. De Franschen mijden klaarblijkelijk den Ober-Elzas, wijl zij weten dat de Duitschers vlak op de Zwitsersche grens een modern zwaar fort (Itstein) hebben liggen, dat gewapend is met stukken, die projectielen van 30 c.M. doorsnede ondenkbaar ver wegslingeren. Heel het grensterrein is daar opengelegd, alle huizen en boomen zijn verbrand, en ook des nachts is dit gebied door het spelen der zoeklichten op uren in de rondte onveilig. Daarom blijven de Fransche troepen hier wijselijk uit de buurt en drongen zij dezer dagen veel noordelijker op Mülhausen voort. Voor de Baslers is er alleen gevaar, wanneer een koene Fransche vlieger van een verkenningstocht in den Elzas over noordelijk Baselland terugkeert. Dan zetten hem de Duitsche troepen na tot aan de grenzen, en jagen den kleinen zwarten stip dan nog een regen van projectielen na, die dan op Zwitsersch gebied neerslaan, en niet minder gevaarlijk zijn dan een kogel in horizontale richting afgevuurd. Men kan dan ook nu in Basel het eigenaardige

schouwspel waarnemen, dat alle straatvolk zich angstig tegen de huizengevels drukt, zoodra men het vroeger zoo vriendelijke propeller-gegons boven de stad hoort.

425 Overigens is het in Basel zoo kleinstedsch-gemoedelijk als het er altijd was. Zelfs de Elzasser vrouwen, die tweemaal in de week naar de markt komen, om er haar groenten en vruchten te verkoopen, ontbreken er nu niet. Zij nemen de bestellingen voor versche eieren zoo gewoontjes op, alsof er geen wolkje aan de lucht was.

430 Natuurlijk worden zij door haar Basier klanten uitgevraagd, naar alles wat er zool over de grenzen gebeurt. Onder de nieuwsgierigen herken ik zelfs menigen collega, al draagt hij, om bij de vrouwtjes geen argwaan te wekken, een wekelijkschen voorraad groenten bij zich. Maar veel meer weten die vrouwtjes toch ook al niet te vertellen, dan wat zij op een afstand van eenige uren hebben kunnen waarnemen. Het

435 verschrikkelijke kanonnen-vuur, het vluchten van uiteengejaagde troependeelen, en de groote transporten der gewonden. Uitvoeriger berichten brengen de handelslui, die gedekt met een militairen pas, het Elzasser-land voor hun zaken bereizen. Want het eigenaardige is, dat het bedrijfsleven zooveel mogelijk in zijn normale banen gehouden wordt; men ziet b.v. de Duitsche soldaten in hun leege uren bezig op de akkers, om den landman bij het oogsten te helpen. Dank de berichten dezer reizende

440 kooplui hebben wij een nauwkeurig beeld van den moedigen slag bij Mülhausen. Nadat de Fransche troepen in een forschen bajonet-aanval de Duitschers van Mülhausen teruggedrongen hadden, vestigden zij zich met de hulp van een deel der bevolking op verschillende sterke punten, die de omstreken beheerschten. Generaal Joffre richtte tot de bevolking een bevrijdings-proclamatie, die aanleiding gaf tot allerlei

445 patriotistische betoelingen. De grenspalen werden uit den grond gerukt, en in triomf door de straten gedragen. Midden in den bevrijdings-roes viel het bericht dat drie Duitsche regimenten het 169e, het 112e en het 170e op Mülhausen aanrukten. Het eerste regiment opende het gehecht meteen verwoeden aanval zonder eenige artilleriedekking met het noodlottig geval, dat bijna alle vierduizend man daarbij omkwamen. Slechts

450 driehonderd man van dit regiment bleven gespaard. De Fransche artillerie stond twaalf batterijen sterk in de wijn-akkers van Rixheim en Mülhausen opgesteld. Ook de Fransche infanterie en haar afdeelingen voor machinegeweren hadden een zeer gunstige positie, op een kleinen heuvel, die stormenderhand genomen moest worden. De

455 oorspronkelijke opzet der Duitsche troepen, de Franschen naar het Zuiden, onder het moordend vuur van de vesting Itstein te dringen, gelukte echter niet. Na een moedigen strijd sloegen de Franschen zich door de omtrekkende Duitsche troepen heen, en retireerden in de richting van Belfort, vanwaar zij al spoedig onder bedekking genomen werden. Ooggetuigen, die ook aan de ruiming en verpleging deelnamen, schatten het aantal gevallen (dooden en gewonden) op vierduizend bij de Franschen, en

460 minstens zooveel bij de Duitschers. De strijd duurde van Zondag op Maandag bijna volle vier-en-twintig uren. Teekenend voor den geest der Elzasser bevolking is het volgende feit. In Rixheim zette een compagnie Duitsche soldaten hare geweren in rotten, nadat zij van den burgemeester de verzekering ontvangen had, dat er geen Fransche soldaten meer in het dorp aanwezig waren. Nauwelijks hadden de Duitschers

465 hun wapens afgelegd, toen troepen Fransche soldaten, die in de kelders verborgen gehouden waren, een moorddadig vuur openden, waaraan slechts enkele manschappen ontkwamen. Later keerden de Duitsche troepen met versterking terug, zuiverden het dorp van de vijanden, en straften den burgemeester met den kogel.

470 **TURKIJE.**

De onzijdigheid van Turkije.

Volgens mededeeling van de Turksche legatie te 's-Gravenhage, heeft de Turksche regeering met het oog op de onzijdigheid van Turkije aan alle militaire autoriteiten gelast, door alle mogelijke middelen de algeheele veiligheid te verzekeren van de

475 handelsschepen der oorlogvoerende staten, die in de Turksche havens toevlucht zoeken.

Albanië.

PARIJS, 4 Sept. (Eigen Bericht.) Volgens berichten uit Rome zal Valona zich vandaag aan de opstandelingen overgeven. De Echo hoopt dat dit feit op de Italianen indruk

480 zal maken, die aanhoudend naar dezen kant zien, om te waken voor hunne belangen.

TELEGRAMMEN.

De nieuwe paus.

ROME, 4 Sept. (Reuter.) Na de bekendmaking van de pauskeuze lieten monseigneur

485 Misciatelli en prins Chigi de nobelgarde en de Zwitsersche gendarmerie het Vatikaan binnentreden om den dienst te hervatten. Het weer is schitterend en er bevindt zich een groote menschenmenigte voor de St. Pieterskerk.

490 ROME, 4 Sept. (Reuter.) De kroning van den paus zal Zondag in de Sixtijn'sche Kapel plaats vinden.

De politiek van den nieuwen Paus.

495 BERLIJN, 4 September. (Eigen bericht.) De openbare meening houdt zich bezig met de politiek van den nieuwen Paus. Daar hij onder Rampolla werkzaam was in het staatssecretariaat en een goed vriend van Rampolla is gebleven, wordt veelvuldig gemeend, dat hij de politiek van Rampolla zal voortzetten. Wij vernemen echter uit het kardinaalscollege zelf, dat deze opvatting onjuist is, de nieuwe Paus zal een jegens alle natiën rechtvaardige politiek voeren en heeft dat nadrukkelijk jegens verschillende kardinalen verklaard. De keuze van zijn staatssecretaris zal dat ook 500 wel toonen.

Posterijen en Telegrafie.

505 Turkije laat behalve de Turksche en Arabische taal ook Duitsch, Engelsch, Fransch, Italiaansch en Russisch toe. Andere beperkende bepalingen blijven gehandhaafd. Turkije wijst alle verantwoordelijkheid af voor ophouding of vertraging van telegrammen in strijd met vroegere bepalingen.

510 De directeur van het Postkantoor te Amsterdam maakt bekend, dat op Zaterdag den 5en September met het stoomschip "Pomona" van de Koninklijke Nederlandsche Stoombootmaatschappij een brievenmaal zal worden verzonden naar Aarhus (Denemarken). In deze zending zal worden opgenomen de correspondentie voor Denemarken, Zweden en Noorwegen. De laatste buslichting aan het Hoofdpstkantoor zal geschieden te 3 uur namiddag, terwijl aangeteekende stukken ter verzending worden aangenomen tot 2 uur namiddag. 515

Laatste Berichten.

Gevecht om Dendermonde.

520 ANTWERPEN, 4 Sept. (Eigen Bericht.) Officieel wordt medegedeeld: De Belgische divisie, welke de stelling Namen verdedigde en terugtrok in Frankrijk, is gisteren ontscheept en heden in goede orde te Antwerpen teruggekeerd, waar zij uitmuntend tot de verdediging zal kunnen bijdragen. Dendermonde werd aangevallen bij dageraad door aanzienlijke Duitsche machten van alle wapens. Het gevecht heeft den ganschen voormiddag geduurd. Voor de verpletterende getalsterkte zag het garnizoen zich verplicht de stad te verlaten en noordwaarts van de Schelde zich terug te trekken, 525 zonder iets voor de Duitschers achter te laten. De stelling Dendermonde was gedeclasseerd: het verlaten heeft dus geen rechtstreeksch belang voor de verdediging van Antwerpen.

Op Zee.

530 **Een Duitsche hydroplane tot zinken gebracht.**

HARWICH, 4 Sept. (Reuter.) Een Engelsche onderzeeër kwam hier aan met een Duitsch luitenant ter zee en een mecanicien. Zij werden op de Noordzee gevangen genomen, waar zij werden aangetroffen terwijl zij zich hadden vastgeklemd aan een hydroplane. Na de bommen eruit te hebben genomen, bracht de onderzeeër het watervliegtuig tot zinken. 535

Onderstaande berichten zijn reeds in een gedeelte onzer vorige oplaag medegedeeld.

Willekeurige koersberekening.

540 (Ingezonden.) Beleefd verzoek ik u om opname van het volgende: "Het zij mij vergund met een enkel woord de aandacht van de bevoegde autoriteiten te vestigen op een hoogst willekeurige koersberekening van buitenlandsche wissels, die momenteel in grooten getale hier in omloop zijn. Wat toch is het geval. De laatste officieele koersnoteering dagteekent van 31 Juli j.l. zijnde de laatste dag, dat de beurs te dezer stede geopend was. Sedert kwamen geen noteeringen meer tot stand. M. i. zou het 545 dus billijk zijn, dat alle wissels, welke na dien datum betaalbaar zijn, tot den dag dat de beurs weder geopend wordt, tegen de koersen van 31 Juli berekend worden. Thans schijnt echter de handel blootgesteld te zijn aan alle mogelijke willekeur der banken. De zichtkoersen voor Marken en Ponden waren op 31 Juli resp. 59,15 en 12,16. De banken vragen echter voor Engelsche wissels betaling tegen zichtkoersen, die in de nabijheid van 12.40 liggen. Daardoor betaalt de betrokkene veel te veel voor zulk een 550 wissel en dit is de oorzaak dat vele wissels onbetaald terug gaan, waardoor ons land waarlijk geen gunstigen indruk in het buitenland maakt, zooals mij reeds gebleken is. Voor marken wissels daarentegen vragen de banken koersen als 57.50 of daaromtrent. Het gevolg daarvan is, dat houders dezer wissels nu ook geen betaling kunnen krijgen

555 tegen een hooger (resp. normalen) koers, daar de betrokkene zich op de
banknoteering beroept. Het behoeft geen betoog, dat de houder van zulk een wissel,
geen bank zijnde, zich aanzienlijk benadeeld ziet. Daar er van regeeringswege veel
gedaan wordt, om willekeur op allerlei gebied te voorkomen, stel ik de vraag, of ook
560 hier niet door haar kan ingegrepen worden. Onder dankzegging voor de verleende
plaatsruimte,
A. V.
Amsterdam, 4 Sept. 1914.

(De gevallen staan niet gelijk. De handel in effecten is door de sluiting der
565 fondsenbeurs tot stilstand gedoemd, die in wissels daarentegen is hervat, zij het ook
in een hoogst gebrekkigen vorm en op een vrijwel gedemoraliseerde wijze. Het
wantrouwen in de soliditeit van buitenlandsche afnemers, de moratoria welke het innen
van vorderingen bemoeilijken of onmogelijk maken, de desorganisatie van den handel en
het verbod van gouduitvoer, waardoor de natuurlijke grenzen verdwijnen binnen welke
570 de wisselkoersen zich anders bewegen, dit alles werkt samen om uiterst abnormale
wisselkoersen in het leven te roepen, niet alleen te onzent, doch ook elders. Zoo
noteert zich Amsterdam te Londen 12.15 à 12.45, een noteering die in zijn
waardeloosheid alleen bewijst dat de wisselmarkt er in een desolaten toestand
verkeert. Dit kan alleen veranderen door uitbreiding van het handelsverkeer, waardoor
575 weder geregelder vraag voor en aanbod van wissels ontstaat. Regeerings-ingrijpen op
dit gebied is niet mogelijk, daar de buitenlandsche wissel een internationaal
betalingsinstrument is. Wanneer men de bankiers zou willen dwingen genoeg te nemen
met koersen die verlies laten tegen hetgeen zij bij afwikkeling der transacties in
het buitenland ontvangen of hebben te betalen, dan zal het eenig gevolg zijn dat de
580 wisselhandel, evenals in effecten, volkomen wordt stopgezet, door alle internationaal
verkeer onmogelijk zou worden. Al schijnt ingrijpen van hooger hand ons derhalve
uitgesloten, aan den anderen kant mag er op worden aangedrongen, dat men in
bankringen zooveel als slechts eenigszins mogelijk is rekening zal houden met de
moeilijkheden waarin de handel door den tegenwoordigen toestand wordt gebracht en dat
585 men de wisselkoersen althans zooveel doenlijk tot hun normalen stand zal doen
naderen, ten einde de moeilijkheden op handelsgebied niet noodeloos te vergrooten.
Red. Hbld.)

Uit de Deutsche Industrie.

590 Uit Keulen wordt gemeld, dat de groote ijzerfabrieken tot de Deutsche regeering het
verzoek hebben gericht den wederuitvoer van plaatijzer naar de neutrale landen toe te
staan. Dit verzoek zal binnenkort door de regeering worden toegestaan.

OCHTENBLAD. Tweede Blad.

595 **Nederland en de Oorlog.**
Een pijnlijk avontuur.

De "N. R. Ct." heeft bezoek gehad van onzen landgenoot, den gewezen Rotterdammer
Anton Blazer, als pianist geen onbekende. Hij heeft te Bristol, waar hij sedert vier
600 jaar woont, aan het conservatorium verbonden en dirigent is van het orkest in twee
theaters, een alleronaangenaamste ervaring opgedaan. Daarvan heeft hij en heeft zijn
broeder, de heer J. Blazer te Rotterdam, die er een rol in heeft gespeeld, verteld.
Een verslag in de "Bristol Evening News" gaf het slot van de geschiedenis. In het
605 begin van den oorlog begaf de heer Anton Blazer zich te Bristol naar de politie om
zich als vreemdeling te laten inschrijven. Hij kreeg daar echter te hooren, dat dat
voor hem als Nederlander niet noodig was; alleen voor Duitschers, Oostenrijkers en
Hongaren. Den 21en Augustus in den voormiddag kreeg hij op zijn kamers bezoek van
twee politiebeambten in politiek. Zij toonden hem een afschrift van een brief, die,
zoo heette het, door een meisje op straat was gevonden en aan hem gericht was. De
610 brief, geschreven half in het Engelsch en half in slecht Duitsch, bevatte een
uitnoodiging om dan-en-dan daar-en-daar te komen teneinde nadere instructies te
ontvangen over het in de lucht laten vliegen van een kazerne te Bristol. Hij was een
Duitscher, had zich als zoodanig niet laten registreeren en was betrokken in een
komplot om een kazerne op te blazen. Om die redenen werd hij gevangen genomen,
615 meegenomen en in een politiecel opgesloten. Vergeefs had de heer Blazer
geprotesteerd, dat hij Hollander was en natuurlijk van den brief niets wist.
Den volgenden dag, den 22sten, werd hij voor den politierechter gebracht. Hij had
geen papieren, waaruit hij kon bewijzen, dat hij geen Duitscher maar Hollander was.
Zijn zaak werd uitgesteld en hij werd in de cel teruggebracht. Den 22sten schreef hij
620 aan zijn broer te Rotterdam om zoo spoedig mogelijk afschrift van zijn geboorteakte

en andere stukken over te sturen; tevens schreef hij aan den hoofdcommissaris van politie (die alle medewerking heeft verleend). Die brief aan zijn broer is, blijkens het postmerk, eerst den 26sten door de politie te Bristol op de post gedaan. Van Vrijdag voor den middag tot Zondag na den middag kreeg de heer Blazer in de cel niet te eten en niet te drinken. Zondagmiddag kwam er een advocaat, die een goed vriend hem had bezorgd; deze zorgde, dat hij eten van buiten de gevangenis kreeg. Aangezien er vork noch lepel, noch mes bij mocht wezen, moest hij met de handen eten. Hij werd naar een andere cel overgebracht, die geheel met matten was bekleed, een cel voor de zwaarste misdadigers. De lucht was er afschuwelijk. Hij moest zelf den grond dweilen. Na dat een paar dagen gedaan te hebben, weigerde hij op raad van den advocaat. Wat de heer Blazer verder voor bijzonderheden vertelde, geeft geen hoogen dunk van de hygiëne in die gevangenis. Een dokter kwam dagelijks en praatte aldoor Duitsch tegen hem, hoewel de heer Blazer in het Engelsch antwoordde. Inmiddels had een huiszoeking zeer bezwarende dingen voor den heer Blazer aan het licht gebracht. Hij had een fotografeertoestel; een revolver (een instrumentje dat alleen diende om, als men op de fiets rijdt, honden door een knal op de vlucht te drijven); "een gedrukt boek bevattende inlichtingen over havens in Engeland en de koloniën" (aldus het openbaar ministerie in de terechtzitting van 31 Augustus; en hij voegde er bij: "Het lijkt zonderling, dat iemand die musicus beweert - beweert! - te zijn, een dergelijk boekdeel bezit, dat bezit lijkt verdacht"; de zaak is, dat het verdachte boek een boek is gevende de namen van reeders, een uitgave, meende de heer Blazer, Van Nijgh en Van Ditmar; zijn Rotterdamsche broeder had het twee jaar geleden, bij een bezoek te Bristol, laten liggen). Er was nog meer verdachts gevonden. Een catalogus van de bekende Deutsche muziekuitgevers Breitkopf und Hürtel, waarop de heer Blazer met streepjes, kruisjes, vraagtekens enz. had aangeteekend, welke werken hij had laten komen, zou laten komen, waarvan hij den prijs wou vergelijken met andere uitgaven, en zoo meer. De directeur van de gevangenis geloofde die uitlegging niet: het waren "geheime teekenen" al die streepjes en sterretjes en kruisjes beduiden heel wat anders! Dan was er een brief gevonden, die duidelijk bewees, dat hij een Duitscher was. In 1910 bevond de heer Blazer zich te Bremen. Een Hollandsch vriend te Londen schreef hem een Hollandschen brief naar Bremen. Dat moest echter een Deutsche brief zijn! Er was niemand bij de politie, die aan den brief kon zien, dat het Hollandsch was. Toen werd de Nederlandsche consul er bij gehaald: de heer J. Fowler, vice-consul der Nederlanden. Maar ook deze Nederlandsche ambtenaar kon het verschil niet zien tusschen Nederlandsch en Duitsch. De heer Blazer kon niet bewijzen, dat die Hollandsche brief geen Deutsche brief was!

Onder de papieren moet nog een ander stuk zijn gevonden: de geboorteakte van den heer Blazer, voorzien van het Rotterdamsche wapen. Maar aangezien dat stuk in het Hollandsch was gesteld, ontging het blijkbaar aan de aandacht.

De broeder kwam zoo spoedig mogelijk met de noodige stukken over, o.a. een verklaring van den hoofdcommissaris van politie te Rotterdam, en den 31sten Augustus kwam de zaak weer voor den politierechter. Uit het requisitoir hebben wij reeds iets aangehaald. De ambtenaar van het O. M. zei nog, dat de politie nu in den op straat gevonden brief een misplaatste aardigheid zag. De politierechter sprak beklagde vrij, maar vond, dat de politie onder de hoogst verdachte omstandigheden (!) wel niet anders kon doen dan hem gevangen nemen.

En zoo was de heer Blazer, die vier jaar in Bristol had gewoond en leeraar aan het conservatorium was, vrij na tien dagen als een misdadiger in een cel te zijn opgesloten, op beschuldiging van een Duitscher te zijn en een kazerne te hebben willen opblazen, - dit op een zoo losse aanklacht als de brief, door een meisje op straat gevonden. (De advocaat zei voor den rechter, dat hij hoopte, dat de politie hem zou helpen, te ontdekken van wien die brief was uitgegaan.) De heele zaak is den heer Blazer op een £50 aan onkosten komen te staan. Hij heeft ook al ontslag gekregen als dirigent van de twee theaters. Dat vele leerlingen en vrienden hem met zijn vrijspraak gelukwenschten en hij zijn kamer vol bloemen vond, is een kleine vergoeding. De politie heeft zijn phototoestel gehouden. Zoolang de oorlog duurt, zal de heer Blazer maar uit Bristol weg en te Rotterdam blijven. Hij denkt voorloopig meer kans te hebben hier pianolessen te krijgen dan ginds.

680 De oorlog en de Zweedsche uitvoer.

De volgende beschouwingen zijn ontleend aan "Svensk Export". "De wereldoorlog, die sedert 1 Augustus steeds grootere uitbreiding heeft verkregen, heeft, in weerwil van Zwedens met nadruk verklaarde neutraliteit, handel en industrie daar te lande gevoelig getroffen. Het behoeft geen betoog, dat naar de voornaamste Zweedsche uitvoerartikelen, hout, houtstof, papier en ijzer, juist nu eene levendige vraag in de oorlogvoerende landen, vooral Duitschland, Frankrijk en Groot-Britannië, bestaat.

Er is reeds sprake van eene schaarschte aan deze artikelen, en vooral aan hout, houtstof en papier, in de genoemde landen. Het is te verwachten, dat de prijzen van deze artikelen gedurende den oorlog snel zullen stijgen en eene ruime vergoeding zullen geven voor eene quantitatieve vermindering van den afzet, zoomede voor de volkomen stopzetting van den uitvoer van levensmiddelen. Naast de in den oorlog gewikkelde landen zijn er nog tal van afzetgebieden in de neutrale staten van Europa, en de zelfstandige staten in Noord- en Zuid-Amerika, benevens in Azië, waarheen geen bepalingen van het volkenrecht den uitvoer belemmeren. Niets belet dus het handelsverkeer met Nederland, Spanje en Italië voort te zetten, en daarheen hout, houtstof, papier, lucifers, meubelmakerswerk en ijzerwaren uit te voeren. Niets verhindert den uitvoer van ijzererts en houtstof naar Noord-Amerika, van houtstof, telefoontoestellen, melkcentrifuges, landbouwwerktuigen enz. naar Argentinië en Brazilië enz. Evenmin behoeft men wegens de oorlogsgebeurtenissen in de Europeesche wateren af te zien van export naar Nederlandsch-Indië, China en zelfs naar Australië. Aan den anderen kant is er, dank zij Zwedens neutraliteit, geen reden om op te houden met den invoer van artikelen, die het land noodig heeft. In alle gevallen behoeft kolengebrek daardoor niet te ontstaan. Nog mindere belemmering ondervindt de invoer van granen uit Argentinië, van koffie uit Brazilië, van koloniale waren uit Nederland, van katoen uit de Vereenigde Staten. De handel met deze buiten de oorlogsverwickelingen staande landen dient krachtig te worden bevorderd. Een vereischte voor de herleving van den buitenlandschen handel is echter, dat de buitenlandsche scheepvaart zoo spoedig mogelijk in gang komt. De Zweedsche scheepvaart kan voorloopig onderhouden worden op Rusland in het noordelijk gedeelte en op Duitschland in het zuidelijk gedeelte van de Oostzee, zonder eigenlijk gevaar, zoolang de vervoerde goederen geen oorlogscontrabande vormen, naar Russische en Duitse havens, welke niet in staat van blokkade zijn verklaard en door de betrokken autoriteiten voor koopvaardijschepen worden open gehouden. Op Groot-Britannië en Frankrijk zou ook de scheepvaart in groote mate hervat kunnen worden. Het risico, dat in alle gevallen blijft bestaan wegens gevaar van mijnen, bemoeilijkte navigatie, is niet zóó groot, of de Zweedsche staat heeft blijkens besluit van den Rijksdag van 16 Augustus zich in staat geacht, dit te dekken. Wat de scheepvaart op Noord- en Zuid-Amerika, Afrika, Oost-Indië, Australië en Oost-Azië betreft, bestaat er geen aanleiding om met de hervatting daarvan te talmen. Verre van de afvaarten naar deze gebieden te verminderen is er alle reden voor eene krachtige en doelbewuste uitbreiding der scheepvaart op de transoceanische landen. Niet alleen de bestaande lijnen zullen in deze dagen eene krachtige ontwikkeling tegemoet kunnen gaan. Ook voor totstandbrenging van de nog slechts ontworpen overzeesche lijnen, vooral de veel besproken Amerikalijn, moeten de tegenwoordige gebeurtenissen een spoorslag zijn. Het materiaal, dat nu eventueel nog mocht ontbreken, kan gemakkelijk en tegen gunstigen prijs in de landen, welker scheepvaart door de oorlog belemmerd wordt, worden verkregen. De Noren hebben de gelegenheid niet ongebruikt laten voorbijgaan. De groote reedersfirma eFarnley & Eger te Christiania heeft reeds met gebruikmaking van alle laadruimte, waarover zij kan beschikken, lijnen met talrijke afvaarten op Groot-Britannië, Noord-Amerika, Mexico, Zuid-Amerika en Afrika opgericht.

Uit Almelo.

Ten einde de arbeiders, nu de werktijden verkort zijn, in de gelegenheid te stellen des middags de boeren behulpzaam te zijn bij het rooien van aardappelen, hebben de meeste textielfabrikanten te Almelo den werktijd bepaald van des morgens 7 tot 12 uur. Terwijl de andere fabrieken de werktijd verkort moest worden, geschiedde dit niet in de tricotfabriek van de firma Teutelink en Co. Daar werd gewerkt van des morgen 6½ tot des avonds 6½ uur met één schafttijd. Hierover waren de arbeiders ontevreden: zij wilden, evenals in andere fabrieken, ook korter werken. Daarom liet de patroon bekend maken, dat de fabriek gesloten zou worden tot na den oorlog. Nu kozen de arbeidsters eieren voor haar geld: zij klaagden niet meer over den werktijd.

Tot steun.

Door het personeel van het staatsbedrijf der Artillerie-Inrichtingen aan de Hembrug is aan de Directie verzocht, zich wel te willen belasten met het wekelijks inhouden op het loon van die bedragen, welke de betrokkenen volgens individueele mededeeling aan de directie, beschikbaar wenschen te stellen voor de Steun-Comités te Amsterdam en te Zaandam. Aan elk Comité zal de helft worden opgezonden. Verder zal, eveneens op verzoek van het personeel, bij de loonuitbetaling een bus worden geplaatst voor de bijdragen van hen, die gemeend hebben zich niet vooraf te mogen verbinden of van wier loon om andere redenen geen inhouding plaats vond en die zodoende bij elke betaling

naar omstandigheden kunnen handelen. Met de opbrengst dier inzameling wordt eveneens als boven aangegeven gehandeld. De directie heeft gaarne voor dit goede doel al hare medewerking verleend.

Leuvensche vluchtelingen.

Om verspreide leden van uit Leuven naar ons land gevluchte families weer bij elkaar te brengen en te overwegen wat voor deze vluchtelingen te doen is, verzoekt de redactie van de Bredasche Courant te Breda op verzoek van eenige te Breda opgenomen Leuvenaars haar opgave te willen doen van de namen en adressen der vluchtelingen. Deze worden niet gepubliceerd.

Tabak en sigaren voor de soldaten.

Aangemoedigd door de ruime bijdrage van de "Witte Sociëteit" te 's-Gravenhage, heeft de commissie, onder voorzitterschap van luitenant-generaal W. G. F. Snijders, voor de inzameling van gelden voor de uitreiking van sigaren en tabak aan onze militairen te velde en in versterkte plaatsen, aan alle bekende sociëteiten in ons land, onderstaanden brief gezonden vertrouwende dat het daarin vervatte ingang zal vinden en ruime baten zullen toevloeien voor het beoogde doel. Tevens kan de commissie mededeelen, dat de eerste verzendingen pakjes in oranjekleurigen omslag met het opschrift: "Geschenk aan onze militairen te velde en in versterkte plaatsen", plaats vinden. Meerdere verzendingen volgen nog, vooral indien de geldelijke bijdragen blijven inkomen. Het schrijven luidt:

Aan Heeren Sociëteitsleden. *Mijne Heeren!* Wij hebben de eer u, mijne heeren, hiernevens aan te bieden een exemplaar van de door ons verspreide circulaire, d.d. 22 Aug. jl. In die circulaire zijn het doel en de bestemming van onze geldinzameling in het kort omschreven. Wij vestigen er in het bijzonder uwe aandacht op, dat wij beoogen eene versnapering, in den vorm van eenige sigaren en van tabak, uit te reiken aan die militairen, welke aan de grenzen en kusten of in de forten, met inspannende en gewichtige diensten belast zijn en die daarbij, in het oord alwaar zij verblijf houden, alle gemakken en genoegens missen. Door aan deze militairen een blijk van belangstelling te geven, zal ongetwijfeld een gunstige invloed worden geoefend op hun plichtsbetrachting, en hun moreel worden opgewekt. Daarnevens is ons streven aan eenige van de talrijke sigarenfabrieken en tabakskerverijen in den lande, die wegens gemis aan bestellingen hun bedrijf waarschijnlijk eerlang gedeeltelijk of zelfs geheel zullen moeten stopzetten, eenigen arbeid te verschaffen. Daardoor trachten wij het ontstaan of de uitbreiding van werkloosheid onder de arbeiders in de fabrieken te beperken of althans uit te stellen. In de overtuiging dat het beter is, werkloosheid te voorkomen, dan de betreurenswaardige gevolgen van werkloosheid te lenigen, veroorloven wij ons de vrijheid beleefdelijk de aandacht van uw bestuur voor onze circulaire in te roepen, en de hoop uit te spreken, dat u wel met ons zult willen samenwerken, om ons tweeledig doel te bereiken. Wanneer uw bestuur kon goedvinden, onze circulaire ter kennis te brengen van zijne leden, en tevens de hierbij gevoegde inteeckenlijst neder te leggen of te doen rondgaan, om inschrijvingen voor ons doel te verkrijgen, zoudt u ons bijzonder verplichten. Voor toezending der lijst of der geldelijke bijdragen houden wij ons beleefdelijk aanbevolen. Ons vleiende met de hoop, dat wij niet te vergeefs een beroep zullen doen op uwe hulp, om zoowel een militair, als een groot maatschappelijk belang te bevorderen, betuigen wij u bij voorbaat, voor de door u te nemen bemoeiingen, onzen welgemeenden dank.

Hoogachtend, Namens de Commissie:

W. G. F. SNIJDERS, Voorzitter.

Z. HOEK, Secretaris.

Aangehouden schepen.

De Besoeki (een vrachtboot van den Rotterdamsche Lloyd), die dezer dagen van Java te Rotterdam had moeten binnenkomen, is, naar de "N. R. Ct." verneemt, aangehouden en naar Dover opgebracht. Omtrent de Tambora (passagiersschip van dezelfde maatschappij), die ook een dezer dagen had moeten binnenkomen, zijn nog geene berichten ontvangen.

[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27807]

EDITIE VAN 4 UUR. AVONDBLAD. Eerste Blad. Dit nummer bestaat uit twee bladen.

DE OORLOG

De algemeene toestand. — Officieele Fransche berichten. — De positie der Duitschers.
— Berichten van de verschillende oorlogstoneelen en uit de oorlogvoerende landen.

820

De algemeene toestand.

Een heden ontvangen bericht van den Franschen generalen staf geeft een denkbeeld van de positie der Duitsche legers in Frankrijk. Daaruit blijkt, dat de Duitsche rechtervleugel, de legers van von Bülow en von Kluck, gepoogd hebben een omtrekkende beweging te maken, en reeds tot Ferté-sous-Jouarre zijn genaderd. Het leger van generaal von Hausen bezette Rheims, de hertog van Wurtemberg trekt met zijn leger langs het Argonnen-woud. De kroonprins, die klaarblijkelijk bij Verdun op ernstigen tegenstand is gestuit, is wat achter den Duitschen linkervleugel teruggebleven. Het blijkt uit dit telegram verder, dat de Duitsche troepen voorloopig Parijs laten liggen, daar hun doel is de Fransche troepen, die steeds terugtrekken, te omsingelen en tevens de legers, die de vestingen in de lijn Verdun—Toul—Epinal bezet houden, af te snijden van hun terugtochtsweg. Waar de Fransche troepen van het Noorderleger zich bevinden, zegt dit telegram natuurlijk niet. Maar waarschijnlijk zullen deze de versterkte linie bij Chalons hebben bezet. Of zij daarin zullen stand houden, zal de tijd moeten leeren. Het is mogelijk, dat generaal Joffre met zijn voortdurend terugtrekken en ontgaan van een beslissend gevecht een doel heeft, zooals wij gisteren veronderstelden. Maar hij kan toch niet altoos blijven terugtrekken. Daardoor zou hij toch meer blootstellen, dan hij kan winnen. Want niemand minder dan Napoleon heeft herhaaldelijk en dringend gewaarschuwd tegen een voortgezette terugtocht, "die steeds het moreele gehalte van den troep moet verzwakken en steeds meer offers vraagt aan menschen en materieel, dan de bloedigste veldslag". De Fransche troepen en de bezetting van de forten tuaschen Verdun, Toul en Epinal loopen bovendien gevaar te worden afgesneden als de Duitsche legers nog meer naar het zuiden kunnen oprukken. Waarschijnlijk zal daarom generaal Joffre, in de stelling van Chalons en gesteund op het Fransche oosterleger en de bezetting dier forten, den grootsten slag aanvaarden. En in dit geval zal het gebied tusschen Rheims, Parijs en die fortenlinie weldra het tooneel worden vaneen der hevigste gevechten, die de menschheid ooit heeft aanschouwd.

Nu de beslissende slag in Frankrijk klaarblijkelijk nadert, hebben de Duitsche troepen in België, om een aanval in den rug hunner legers te voorkomen en een agressief optreden van het in Antwerpen zich bevindende Belgische leger — dat volgens een officieel telegram uit Antwerpen versterkt is met de Belgische divisie uit Namen, die naar Frankrijk was vertrokken — vóór te zijn, een aanval op Dendermonde gedaan. In den vroegen ochtend gistermorgen heeft een Duitsche legermacht de gedeclasseerde stelling van Dendermonde aangevallen en de roepen van het garnizoen dier stad genoodzaakt zich benoorden de Schelde terug te trekken. De Belgische troepen die zich ten zuiden van de stad hadden versterkt, en met hun geschut een hevig vuur op den aanvallers openden, konden den strijd niet volhouden en moesten voor de overmacht wijken.

Van den toestand op het Oostelijk oorlogsgebied wordt nu door de jongste Russische en Duitsche berichten een vrij zuiver beeld verkregen, dat wij op het bijgaande schetskaartje pogen duidelijk te maken. Het Russische noordelijke leger, dat in de richting Tilsit—Koningsbergen optrok, ontmoette weinig tegenstand en kon den marsch tot aan de forten der oude Pruisische vesting voortzetten. Het tweede leger, dat op de Weichsel aanrukte, is door den krachtigen aanval van generaal Von Hindenburg, naar deze seint, vernietigd. He grootte aantal gevangenen, en volgens de Duitsche berichten meer dan 90,000, en het buitgemaakte oorlogsmaterieel, geven den indruk dat van dit leger niet veel meer te wachten is. Het werd teruggeslagen in het meest ongunstige gebied van Oost-Pruisen, in een streek vol meren en moerassen.

Het derde leger, dat uit Warschau oprukte naar de lijn Posen-Breslau, ontmoette nog op Russisch gebied Duitsche troepen. De voorhoeden raakten slaags bij de plaatsen Plotz, Lentschina en Petrokof. Sedert is van de legermacht niet veel meer vernomen. Het meest waarschijnlijke is dat een groot deel er van gebruikt werd om den opmarsch van het vierde Russische leger te steunen, dat de opdracht kreeg in Galicië te vallen en de oprukkende Oostenrijksche troepenmacht te verslaan. Van die zijde van het gevechtveld zijn de berichten het uitvoerigst en duidelijkst. De Russen toch vonden tegenover zich de legers van de Oostenrijksche generaals Dankl, Auffenberg en aartshertog Josef Ferdinand. De linkervleugel, onder generaal Dankl, rukte zegevierend Russisch-Polen binnen en verdreef de Russen in noordelijke richting en naderde de Russische stad Ljublin. Het centrum van deze Oostenrijksche macht, onder generaal Auffenberg, rukte eveneens vooruit, maar minder snel en naderde de Russische stad Cholm. Doch de Oostenrijksche rechtervleugel onder den aartshertog Josef

880

Ferdinand, die aanvankelijk op Zamose (Samostjo) en Czesniki aanrukte, ontmoette zulk een krachtigen tegenstand, dat hij werd teruggeslagen.

885 Sedert trok de linkervleugel van het Russische leger steeds voorwaarts. De officieele Russische telegrammen geven een beschrijving van dien tocht, waarbij de Oostenrijkers aanzienlijke verliezen leden, aan dooden, gewonden, krijgsgevangenen en oorlogsmaterieel. Reeds den 2den September naderden de Russen de Oostenrijksche stad Lemberg, die na een beschieting werd overgegeven. De Oostenrijksche linkervleugel, 890 het leger van generaal Dankl, dat reeds tot bij Ljublin was opgerukt, werd daar zoo hevig door de Russen aangevallen, dat hij tot den terugtocht werd genoodzaakt. Hoever de Oostenrijksche troepen daar teruggeslagen werden, is uit de verschillende berichten niet duidelijk. Het leger van generaal Auffenberg, het centrum van de Oostenrijksche troepenmacht, heeft zich door de Russische troepen weten heen te slaan 895 en een overwinning behaald bij Komarof en Samostje.

Van het Westelijk oorlogstooneel.

Het gevecht in Noord-België.

OSTENDE, 4 Sept. (Reuter.) Er woedt thans een gevecht tusschen Dendermonde en Aalst. 900 Bij Aalst heeft men dé spoorlijn in de lucht doen vliegen. Reizigers, die uit Brussel kwamen, moesten langs Ninove en Aalst gaan en vervolgens terugrijden over Denderleeuw en Sotteghem en Gent naar Ostende. Bij Dendermonde beschoten de Duitschers op een voorbijgaanden trein, waardoor een jong meisje gewond werd. Uit Ninove wordt gemeld, dat zes patrouilleerende ulanen gedood werden door een patrouille gendarmes. 905

Fransche officieele berichten.

PARIJS, 5 Sept. (Reuter.) Een officieele mededeeling van het persbureau van het departement van oorlog te Bordeaux zegt: Op onzen linkervleugel schijnt de vijand Parijs te laten liggen, om de omtrekkende beweging voort te zetten. Hij bereikte 910 Terte sous Jouarre, trok door Reims en trekt langs de westzijde van het Argonneplateau. Die beweging slaagde heden evenmin als de vorige dagen. Op onzen rechtervleugel in Lotharingen en aan de Vogezen worden de gevechten voor elken duimbreed grond met afwijkend succes voortgezet. Maubeuge, dat hevig beschoten wordt, biedt krachtigen tegenstand. 915

PARIJS, via Londen, 5 Sept. (Reuter.) Een officieel communiqué meldt, dat de bewegingen der vijandelijke legers worden voortgezet zonder dat de vijand heden nochtans iets ondernam tegen de verschillende stellingen, door het leger van Parijs ingenomen. Evenmin als gisteren vertoonden zich Deutsche vliegmaschinen boven Parijs. 920

PARIJS, 5 Sept. (Reuter.) Een mededeeling van den militairen gouverneur zegt, dat de Deutsche troepenmacht voor Parijs nog geen voeling heeft gekregen met het Fransche leger. De Duitschers hadden elders eenigen tegenslag. In de omgeving van verdun behaalden de Fransche troepen eenige partieele voordeden; de algemeene toestand is nochtans vrijwel dezelfde. 925

Het oorlogsterrein in Frankrijk.

LONDEN, 5 Sept. (Reuter.) Het persbureau deelt mede, dat de toestand op het oorlogsterrein in Frankrijk geen enkele belangrijke wijziging vertoont. De positie 930 der bondgenooten is gunstig. Er zijn aanwijzingen, dat de beweging der Duitschers zich ontwikkelt in oostelijke en zuidoostelijke richting.

De opmarsch der Duitschers.

LONDEN, 5 Sept. (Reuters spec. dienst.) In telegrammen uit Ferrieres van 3 Sept. 935 verhaalt een bijzondere verslaggever van Reuter een onderhoud met een paardentrainer, die zeide dat de Duitschers elke hoogte op den weg naar Parijs moeten koopen met twintigtallen dooden. De strijd is voortdurend zeer hardnekkig. Het schijnt dat de Engelsche troepen bijna niets zien van de Franschen. Het Engelsche leger blijft in goede conditie. De trainer verkocht een paard aan een Engelsch officier, wien reeds 940 vier paarden onder den man waren doodgeschoten. De terugtocht der Franschen, zoo verhaalde hij verder, kenmerkt zich door de vernieling van bruggen en tunnels, de opmarsch der Duitschers door brandende dorpen en hooischelven. De Duitschers wonnen tal van kilometers op den weg naar Parijs door nachtmarschen bij dit prachtige weer. Voor twee dagen had een gevecht plaats bij Clermont. 945

Spionnen in Frankrijk.

LONDEN, 4 Sept. (Reuters bijz. dienst.) Uit Dieppe wordt van gisteren gemeld, dat Engelsche soldaten bij de brug over de Oise bij Lacroix St. Ouen (zuidelijk van

950 Compiègne) een zeventienjarig Duitsch meisje hebben gearresteerd, dat een spion bleek te zijn. Het meisje had kaarten bij zich van alle wegen en bruggen naar Parijs. Op denzelfden dag is een in Engelsche uniform gekleede Duitsche spion door een Engelsch officier gevangen genomen.

Een Duitsch relaas over de vermeestering van Longwy.

955 BERLIJN, 5 Sept. (W. B.) De "Vos. Ztg." ontvangt van haar oorlogscorrespondent in het hoofdkwartier een brief, waarin na een beschrijving van de zegevierende gevechten van het leger van den Duitschen kroonprins bij Longwy wordt gezegd: De vesting Longwy gaf zich op 26 Aug. na een buitengewoon dappere verdediging over. Na een beschieting door onze artillerie gedurende vijf dagen was nog slechts een Fransch kanon schietvaardig. 960 De te voren door de burgerlijke bevolking verlaten stad Longwy is letterlijk tot een puinhoop geschoten. Daarbij waren nog niet eens onze zwaarste kanonnen in het vuur. De beschieting van de vesting verraste de Franschen. Het eerste schot was al dadelijk een treffer en doodde een officier en tien man. Toen ging het verder onophoudelijk 965 zoo door. Enkele granaten sloegen door drie verdiepingen in de kazematten heen. Toen de Duitschers gekomen waren in de stormpositie en de Fransche bevelhebber, overste Darche, over nog slechts een kanon beschikte, capituleerde hij met 3700 man, van wie vierhonderd gewonden. Honderd man waren gesneuveld. Kroonprins Wilhelm eerde de echt-militaire heldhaftige houding van den commandant door hem zijn degen te laten behouden. Onze artilleriestelling bevond zich bij de beschieting ongeveer acht 970 kilometer noordwestelijk van Longwy achter een bosch. Toen wij de citadel van Longwy bezichtigden vond ik tal van geweerkogels met afgevielde punt en dum-dum-kogels. Er viel ons ons machine in handen, waarmee dum-dum-kogels gemaakt kunnen worden. Toen ongeveer twintig gevangenen werden weggevoerd, slechte oude mannen en opgeschoten jongens, stelde ik een onderzoek in naar deze merkwaardige samenstelling van het 975 gevangenen-transport. Ik vernam toen dat deze liedingewonden hadden verminkt. Voor het Fransche volk is het een schande dat op deze wijze oorlog wordt gevoerd. In Zuidwest-Afrika tijdens den Herero-opstand zijn niet zulke gruwelen geschied als in dezen oorlog door leden van de Fransche natie, die steeds zoo stoft op hare beschaving.

980

Hoe de Duitschers door Amiens trokken.

Uit een telegram, op 2 Sept. door den oorlogscorrespondent van de "Times" verzonden, nemen wij enkele bijzonderheden over het doortrekken der Duitschers, door de oude hoofdstad van Picardië. Toen, na een driedaagsch gevecht, de Duitsche troepen bij 985 Morenil een beslissend voordeel behaald hadden, kwam al spoedig het bericht dat hunne voorposten tot tusschen le Tartigny en Montdidier voortgedrongen waren. Het gevecht bij Morenil moet zeer bloedig geweest zijn; een ooggetuige vertelde: "onzen laatsten granaat hebben wij verschoten". De intocht te Amiens geleek wel die in Brussel, maar dan op kleinere schaal; Zondagnacht, toen de Duitsche hoofdmacht te Camon lag, 990 verscheen een kleine afdeeling cavallerie voor de stad, en 's morgens om 7 uur reed een troepje uhlanen de rue Jules Barny in. Zij vertrokken weer, en keerden kort daarna met een witte vlag terug, waarmede ze naar het stadhuis gingen. Na drie kwartier kwam burgemeester Fignet op het bordes van het stadhuis, om de overgave van Amiens te proclameeren, en den burgers te raden zich van iedere actie tegenover de 995 Duitschers te onthouden. Tusschen negen en tien uur in den morgen trokken, kleine cavalerie-afdeelingen door de stad, en om twee uur 's middags verscheen de hoofdmacht. Zonder muziek, slechts onder het zingen van volksliederen trokken de "Brandenburgers" en de "IJzeren garde" door het oude stadje. Dienzelfden avond vlogen met luiden knal de beide bruggen over de Somme in de lucht - achter het 1000 terugtrekkende Fransche leger.

Het Oostelijk gevechtveld. De positie der Russische troepen.

Op het Oorlogspad.

1005 Aan de correspondentie van een onzer verslaggevers in België ontleenen wij nog: OSTENDE, 29 Aug. Op den uitersten hoek van de Digue het meest nabij de haven staat een klein Hotel, waar ik deze laatste week geregeld eens per dag mijn zeer ongeregeld maal gebruik. De eigenaar heeft, behalve een niet te overschatten kok, twee dochters. De oudste is 1010 getrouwd, heeft twee kindertjes, haar man is "piotte" in het 9de linie regiment; daarom woont zij nu bij haar ouders en helpt in de zaak; een lieve, intelligente vrouw. Zij schrijft haar man elken dag, heeft hem van den aanvang elken dag geschreven; zijn laatste brief was gedateerd 5 Augustus, iets meer dan drie weken geleden, twee dagen vóór den fellen strijd bij Luik. Van middag wees zij mij twee van

1015 haar brieven, die teruggekomen waren. Op den voorkant stond met roode inkt
aangeteekend: "Retour expediteur", op de achterzijde: "Introuvable" met daaronder een
handteekening – onleesbaar.
Haar lippen trilden een heel klein beetje toen zij *mij* geruststelde, dat
"introuvable" enkel maar beteekende, dat zij hem niet vinden konden. Hij kon immers
1020 "prisonnier" zijn en "ces cochons d'alleboches" geven immers niet de namen van hun
prisonniers. Hij kon toch ook gewond zijn, ergens in een hospitaal. Ik dacht toen aan
dien jongen luitenant van het 9de, dien ik, zwaar gewond, na het treffen bij Leuven,
een eind weegs naar de stad reed, en die mij vertelde dat geen 50 man van het geheele
1025 9de over waren. Beteekende "introuvable" misschien dat hij ergens in een greppel had
gelegen, op zijn rug, zijn armen uitgestrekt, met starre oogen die geen maan, geen
sterren meer konden zien, zooals ik ze heb zien liggen bij Leuven, bij Haelen, bij
Diest. Aan het andere einde van de gelagkamer zit geregeld een troepje van acht man
van de Garde Civique. Het is een vrij doodsch, oninteressant troepje; ze drinken hun
apéritif vrij zwijgzaam; aan den disch zeggen zij ook niet veel en ik heb ze tot
1030 vanmiddag nooit met veel belangstelling aangekeken. Toevallig hoorde ik hun
geschiedenis. Den Woensdagnacht vóór de occupatie van Brussel werd de garde civique
naar verschillende plaatsen gezonden, naar Gent, Brugge en Ostende. Dit troepje moest
– zonder voorafgaande waarschuwing – naar Ostende. Hier werd hun bevolen hun wapens
in te leveren en zich in burgerkleeren te steken. De meesten hadden geen geld of zeer
1035 weinig meegenomen. Nu zitten ze hier – ze kunnen niet weg, ze mogen niet vechten – ze
wachten. Vanmiddag was er ietewat jolijt daar de vrouw van één hunner vanmiddag uit
Brussel was aangekomen. De rest weet niets van hun familie af.
De Brusselsche vertelde van allerlei uit Brussel. Hoe er eens per week een autobus
naar Luik gaat om kijkers naar het slagveld te brengen; hoe een Duitsch soldaat op
1040 staanden voet doodgeschoten werd omdat hij het een jonge vrouw tegen haar zin had
lastig gemaakt; hoe de stad langzamerhand in haar gewone doen kwam, hoe ze al dien
tijd geen krant gezien had enz. enz. Aan het tafeltje bij het raam zit een heele
dikke dame met haar man, dien ze, schertsend, steeds van ontrouw beschuldigt. Zij
waren in Ostende voor de zomermaanden, en aan het feit, dat ik met geduld haar
1045 gejammer heb aangehoord heb ik te danken dat zij in mij het orakel ziet dat alles
weet. Zij jammert over haar wijn, haar gordijnen, haar kussensloopen, want zij heeft
gehoord dat Duitsche soldaten in haar huis in Brussel zitten. De verhalen van de dame
uit Brussel hebben haar doen besluiten terug te gaan naar huis; ik heb het haar sterk
aangeraden, want zij verveelt en irriteert mij. Vooral irriteert zij mij omdat ze
1050 over bezoedelde gordijnen praat tegen de lieve dochter van den waard, die haar zachte
oogen doet turen op dat woordje "introuvable".

OSTENDE, 30 Augustus.

Een onzer correspondenten schrijft: Een dag van rust heden. De laatste vijf dagen
1055 waren vermoeiend; het heen en weer trekken in deze broeiend heete dagen met een
gemiddelde nachtrust van nog geen vier uur per nacht maakte dat ik besloot een
rustdag van dezen Zondag te maken. Ik had geen mooieren dag uit kunnen kiezen; de zee
spiegelblad en de zon niet te warm. Het Engelsche eskader ligt op de ree, vlak onder
de kust, en den heelen dag was er een komen en gaan van transportschepen. Er ligt
1060 hier thans ook een aanzienlijk contingent Belgen en de stad wemelt van Belgische en
Britsche soldaten. De Britten zien er kraniger uit dan hun Belgische wapenbroeders.
Onder de debarkeerende Belgen zag ik twee man elk met het Expeditiekruis voor
belangrijke krijgsverrichtingen; een er van had de Willemsorde naast zijn "looden
ridder" op zijn kapotjas gespeld. Zij bleken beide gepasporteerde militairen van ons
1065 Indisch leger te zijn. Ik dronk een glaasje met hen, we spraken samen Maleisch en zij
vertelden mij van hun tocht van Charleroi door Frankrijk naar Duinkerken en van daar
hierheen.

De "Digue" was vanavond tegen zeven uur vol wandelaars en het gezicht van de zee was
wonderbaar. De zon ging rood onder en kleurde het water en de lucht. Boven het
1070 eskader zweefde de dirigeable, groot, geel gevaarte en boven onze hoofden
pirouetterden en speelden twee vliegmachines. Uit het Westen kwam duidelijk tot ons
uit de verte het gedonder van het geschut. Mijn gedachten gingen 250 jaren terug en
ik dacht hoe onze voorvaders op Hollands blonde duinen bange uren doorbrachten,
luisterende naar dat zelfde onheilspellende geluid, dat victorie of nederlaag met
1075 zich brengt. In deze menigte op den dijk was niet veel van bange bezorgdheid te
bemerken. Men heeft hier nu eenmaal de overtuiging, dat Engeland Duitschland
gemakkelijk de baas zal zijn ter zee, en maakt zich niet warm over de incidenten.
Mijn kamer ziet uit op de groote hal van het maritieme spoorwegstation, welbekend bij
reizigers van Londen per Oriënt- of Engadin-express. Mijn hotel is het hoofdkwartier
1080 van den Engelschen staf en in de had is voortdurend militaire geroezemoes. Zeeven

trok een patrouille Belgische wielrijders – ongeveer 200 man – hier van daan. De hal is nu rustig en ik hoor onder mijn venster den regelmatigen stap van de Engelsche Belgische schildwachten. Vanmiddag werd ik door een Belgischen jongen van 13 jaar aangeklampt die met zijn vader mij kwam vragen of ik hem een plaats als tolk kon bezorgen. Hij sprak goed Engelsch; ik bracht hem bij een der Engelsche officieren, die hem natuurlijk niet veel hoop gaf. Het vermakelijke van dit incident was, dat ik den vader van het jongemensch de eerste tijding bracht dat Roubaix, 's mans woonplaats, vrij van Duitschers was, hetgeen ik hem positief kon beweren, daar ik er gisterochtend doorheen getuft was. Hij bleek een groote garage te hebben met elf auto's en was in de paniek bij de nadering van twaalf uhlanan hier heen gevlucht; daar ik hem het laatste nummer van het "Journal de Roubaix" aanbood, verleenden hij mij uit dankbaarheid het vrije gebruik van zijn elf auto's met chauffeurs. Daar het zeer wel mogelijk is dat ik een dezer dagen mijn hoofdkwartier naar het Noorden van Frankrijk verplaats lacht zijn aanbood mij vriendelijk toe.

Uit een mijner laatste brieven zal men zich heel misschien herinneren dat ik vertelde hoe ik enkele uhlanan na het incident bij Snaeskerke aan boord van de "Prinses Clementine" zag dragen. Ik vernam vanmiddag dat een van de drie een paar uur later gefusilleerd werd. Het schijnt dat deze uhlaan gewond gevangen genomen werd met een Roode Kruis-band om zijn mouw. Zijn excuus was, dat hij achter was gebleven om zijn gewonden makkers te helpen en toen den witten band aan gedaan had. Het bleek echter dat aan zijn revolver te zien was dat hij die gebruikt had. Vandaar eene summiere executie. Ik geloof terecht, daar de regels der Conventie van Genève niet gedoogen dat een combattant tijdens het gevecht den witten band van onschendbaarheid omdoet. Wel mag de Roode Kruis-man gewapend zijn, doch hij mag zijn wapen slechts tot tegenweer gebruiken. Het weet niet of de regels van de Genève Conventie die hierop betrekking hebben, ook bij ons genoeg bekend zijn. Mocht ons land ten slotte niet aan den oorlog ontkomen, dan hoop ik dat de Nederlandsche regeering partij zal trekken van de lessen die nu reeds uit een oorlog van vier weken getrokken kunnen worden. Ik waag het hieronder enkele opmerkingen neer te schrijven als vrucht van mijn verblijf op het oorlogsveld, gedurende welken tijd ik in voortdurende aanraking met de bevolking ben geweest. In de eerste plaats de verhouding der Regeering tegenover het publiek ten gevolge van publiceering der oorlogsberichten. Ik meen dat Napoleon gezegd heeft dat hij het succes zijner legers voor een groot deel toeschreef aan zijn oorlogsbulletins, in de samenstelling waarvan hij een grootmeester was. Naar mijn inzien heeft de Belgische regeering – of liever het Belgische hoofdkwartier – in dezen oorlog een groote fout begaan door het volk niet voldoende in zijn vertrouwen te nemen. Elk treffen was een overwinning en het gevolg is, dat eerst na den intocht in Brussel het Belgische volk realiseerde wat dezen oorlog beteekende. Men kan zich geen denkbeeld vormen van de luchthartigheid, waarmede het meerendeel van het Belgische volk dezen oorlog beschouwde. En de reactie is niet uitgebleven; zij is zéér hevig geweest. Trouwens de oorlog van 1870 heeft ons geleerd hoe het Fransche volk reageerde bij het bekend worden der waarheid. De Fransche communiqués hebben op mij al deze dagen een indruk van oprechtheid gemaakt, hoe kort en dikwijls onbevredigend zij ook waren. Ook de Engelsche communiqués zijn eerlijk. Indien de Engelsche regeering de nederlaag der Engelsche troepen bezuiden Cambrai verbloemd had, zou het Engelsche volk nooit uit zijn zelfvoldane apathie gewekt zijn. Een kleine schok was noodig, want de indruk, dien ik jl. Zondag te Londen kreeg, na zoo juist van het oorlogsveld zelf te zijn gekomen, was een pijnlijke schok voor mij. Niet het minste besef van den grooten diepen ernst van dezen titanenstrijd. Uit mijn gesprekken met de Engelsche officieren hier blijkt mij dat zij althans wel den ernst van dezen strijd beseffen. Gelijk een hunner mij vanmiddag zei: "This is a war in which we shall just have to kill and kill and kill". Men moet begrijpen – en ik geloof dat Engeland het nu begrijpt – dat het individu in deze maanden niet meer meetelt. Het is de gemeenschap die het opperzeggen heeft. Individueel eigendom bestaat niet meer, individueele rechten, privileges bestaan niet meer, individueele aanspraken op comfort, voedsel, huisvesting, leven bestaan niet meer. Het is de absolute, volkomen onderwerping van het individu aan de gemeenschap. Laten we dit voor alles, en boven alles goed tot ons doen doordringen. Als een ieder dat door en door goed begrijpt, dan kan een volk krachtig zijn en kunnen groote daden verricht worden. Ik dwaal echter af. In België heeft de regeering, in tegenstelling met hetgeen de Engelsche regeering thans doet, de pers als niet bestaande beschouwd. Er was geen uitgesproken of stilzwijgende samenwerking tusschen regeering en pers. In onze samenleving kan de pers niet gemist worden; er moet gedacht worden aan de millioenen die achter blijven en hongeren naar nieuws. Stilzwijgendheid is hier verkeerde politiek; zij bereidt het veld voor panieken. Weten de achterblijvenden dat zij op geregelde uren alle nieuws krijgen dat uitgegeven mag worden, dan zullen wij

1150 in ons land gespaard blijven voor die krankzinnige nuttelooze panieken en paniekjes, die ik bijgewoond heb in dorpen en steden ver verwijderd van het tooneel van den strijd. Als ik het woord Grande Place of Place d'Armes hoor (elke Belgische plaats die zich respecteert heeft òf een Grande Place òf een Place d'Armes) dan denk ik aaneen opeengepakte, intens nerveuze menigte, wachtend op nieuws dat niet komt. De zaak is ernstiger dan zij misschien lijkt, en is de volle aandacht waard van de regeering en de militaire autoriteiten.

1155 Er is nog iets wat mij van het hart moet. Tijdens mijn verblijf in Duitschland gedurende de eerste dagen van den oorlog viel het mij op hoe op bijna alle stations waar de troepen passeerden lange tafels stonden met ververschingen voor de soldaten. Ik weet niet hoe het hier in België was tijdens de mobilisatie; wel weet ik dat tijdens den terugtocht van het leger uit Leuven naar Antwerpen niets van dien aard georganiseerd was; wel werden hier en daar tabak of sigaretten uitgedeeld, maar het

1160 was uitzondering. Vanmiddag in Ostende zag ik voor het station in die menigte van duizenden slechts één vrouw met twaalf flesschen limonade, die zij aan de gretig uitgestrekte handen gaf. Er waren duizenden soldaten, die den moeizamen weg door Frankrijk en verder over zee hadden afgelegd en op dezen heeten dag door Ostende naar hun verdere bestemming trokken. Dit is werk voor de thuisblijvende vrouwen en dat kan

1165 georganiseerd worden. Elk dorpje, elk gehucht, elke stad moet op deze mogelijkheid rekenen. Het leven van ons, niet-strijdenden, heeft slechts waarde in zoo verre het onze strijders weerkrachtiger kan maken dat is oorlog.

Op Zee.

1170 **Duitsche aviateurs gevangen genomen.**

LONDEN, 5 Sept. (Reuter.) De "Daily Telegraph" bevat een uitvoerig verhaal van de gevangenneming van Duitse aviateurs door een Engelschen onderzeeër, daarin wordt gemeld, dat een hydro-aeroplane met een officier en een lood werd gevonden door den onderzeeër ongeveer 30 mijlen van het eiland Borkum. De aëroplane was belast met een

1175 verkenning van de Engelsche oorlogsschepen. Doch na een panne trachtten de aviateurs te vergeefs het toestel te herstellen. Zij waren twintig uren in het water en verklaarden met vreugde den onderzeeër te hebben zien naderen.

Schepen op mijnen geloopt.

1180 Te Lowestoft is Woensdag, naar wij in de "Times" lezen, bericht ontvangen, dat het stoomvisschersvaartuig "Eyrie" uit die plaats in de Noordzee door een mijn is tot zinken gebracht. Van de bemanning, elf koppen, werden er vijf gered. De stoomtrawler "Fitonia" uit Grimsby keerde Woensdag naar Grimsby terug met een lading visch, toen de boot op 27 mijl van Scarborough op een mijn liep en zonk. Slechts twee van de

1185 negen leden der bemanning werden gered. De trawler "Pearl" bracht Woensdag te Grimsby den kapitein en alle 18 opvarenden aan van het Deensche stoomschip "Kamma", dat in de Noordzee op een mijn was geloopt en gezonken.

Een Engelsch schip in den grond geboord.

1190 Het Engelsche stoomschip "Holmwood" is aan de kust van Brazilië, naar de *Times* meldt, in den grond geboord door den Duitschen kruiser "Dresden". Het schip, groot 4220 ton, was op weg van Newport naar Bahia Bianca met een lading steenkoolen.

DUITSCHLAND.

1195 **De toestand in Duitschland.**

LONDEN, 5 Sept. (Reuter.) Een telegram uit Kopenhagen aan de "Stand." beschrijft het verschil van stemming in Duitschland bij het begin van den oorlog en thans. Toen heerschte overal optimisme, thans is Duitschland in rouw. De verliezen zijn kolossaal. De correspondent meent niet te overdrijven ah hij zegt dat reeds meer dan

1200 100,000 Duitse soldaten gedood zijn in de grensgevechten aan ooster- en westergrens, in België en Frankrijk. De correspondent reisde door Berlijn, Leipzig, Dresden, Hannover en Keulen. Overal werd hij getroffen door de afwezigheid van het gewone straatverkeer. In de groote steden kreeg hij den indruk van groote doodsche stilte. Het tramwegpersoneel was vervangen door vrouwen; zelfs taxi-auto's worden,

1205 door vrouwen bestuurd. Duitschland is bijna ontbloot van mannen. Het aantal werklozen neemt voortdurend toe.

Amnestie.

1210 Een officieel Duitsch communiqué zegt: Door een Amnestiebesluit des Keizers van 29 Augustus is aan personen, die zich tot dusver hebben schuldig gemaakt aan verzuim van hun dienstplicht of aan vertrek naar het buitenland zonder verlof, kwijtschelding van geldboeten, vrijheidsstraffen en kosten, en voorts aan alle nog niet teruggekeerde

1215 onderofficieren en gewone soldaten van leger, vloot en koloniale troepen, die zich schuldig hebben gemaakt aan ongeoorloofde verwijdering of eerste desertie in tijd van vrede, amnestie ter zake vrijheids- en eere-straffen, met uitzondering van degradatie, in uitzicht gesteld, in dien zij zich gedurende den tegenwoordigen oorlog onverwijld, doch op z'n laatst vóór 29 November in het Duitsche Rijk, Duitsch koloniaal gebied of op schepen van de keizerlijke zeemacht in dienst aanmelden en op geloofwaardige wijze kunnen aantonen, dat zij zich tijdens hunne afwezigheid goed gedragen hebben. De amnestie voor teruggekeerde onderofficieren en manschappen zal zich ook over met niet al te zware desertie of ongeoorloofde verwijdering samenhangende strafbare feiten uitstrekken. Van beide amnesties blijven uitgesloten zij die hun 45e levensjaar hebben volbracht of hun saamhoorigheid tot het Rijk verloren hebben en onderhoorigen van buitenlandsche staten zijn en ongeschikt voor den dienst werden bevonden, in zoover zij wegens hun lichamelijken toestand aannemen konden dat zij ten huidigen dage niet geschikt voor den dienst zijn.

De grootste Deutsche soldaat.

1230 De grootste soldaat in het Deutsche leger is, naar de "Lokal Anzeiger" vertelt, zeker wel de student in de philologie Zimmermann uit Schwarzenfried. Hij is artillerist. De reus is 23 jaar oud en 2 M. 13 lang.

Wat een Zwitser in Sundgau beleefde.

1235 Van een 59-jarig inwoner van Bern, die vele jaren in den Elzas woonde, en tijdens de vijandelijkheden in den Elzas werd gevangen genomen, verhaalt de "Kölnische Volkszeitung": "Begin Augustus was ik als daglooner werkzaam in Illfurt in Sundgau; den zevenden kwam ik in Waldheim bij Altkirch in dienst. De omgeving werd door Franschen bezet. In Sundgau namen de Franschen meer dan zeshonderd personen gevangen: spoorwegarbeiders, ambtenaren, houtvesters, de burgemeester, negen geestelijken, veel jonge veldarbeiders en verder een groot aantal vrouwen en kinderen van Italiaansche spoorwegarbeiders, die hadden gewerkt aan de lijn Altkirch-Hüningen en nu, in verband met de mobilisatie in Italië, waren opgeroepen. Wij werden allen naar Belfort gebracht, de handen op den rug gebonden. Behalve ik waren er nog drie andere Zwitsers, twee uit Thurgau, één uit Aarau, die ook sinds vele jaren in den Elzas woonden en met Elzasserinnen getrouwd waren. In Belfort waren we met ongeveer 900 gevangenen en daar werden we in groepen verdeeld en in gevangenisruimten ondergebracht. Vier nachten hebben we daar doorgebracht, liggend op den harden, kalen vloer. Tweemaal daags, om tien uur 's morgens, om vier uur 's middags, kregen we brood en een klein stukje vleesch bovendien zooveel water als we maar wilden. Warm voedsel werd ons niet verstrekt. Wie geld had, kon wijn en beter voedsel krijgen, zooveel als hij maar wilde. Na verloop van vier dagen werden we per trein over Besançon-Toul overgebracht naar een stad in de buurt van Parijs. Onderweg ontmoetten we talloze treinen alle vol militairen of beladen met kanonnen, die naar Belfort spoorden. Na vier dagen werden de verschillende nationaliteiten gescheiden, de Elsassers bleven in Frankrijk geïnterneerd, de Italiaansche mannen en vrouwen, waarbij er waren met vijf en zes kinderen, werden naar Italië getransporteerd, wij, vier Zwitsers vertrokken met de drie vrouwen van mijn landgenooten naar Zwitserland. In Bellegarde, aan de grens, werden wij overgeleverd aan de Zwitsersche politie, die ervoor zorgde, dat wij naar onze geboorteplaatsen konden reizen.

1260

Bij de Russische gevangenen.

Een groot transport Russische gevangenen is dezer dagen het station Brockau bij Breslau gepasseerd. Een redacteur van een der Breslauer bladen heeft de gevangenen bezocht en van zijn indrukken stippen wij het volgende aan: "Slechts enkele soldaten dragen schouderbedekkingen. Een der manschappen vertelde, dat zij die schouderbedekkingen hadden afgescheurd. Uit de schouderbedekkingen van andere soldaten bleek, dat zij voornamelijk behoorden tot de 140e, 141e, 142e, 143e en 144e regimenten infanterie. Een Joodsch soldaat, die zich tamelijk goed in de Deutsche taal verstaanbaar kon maken, vertelde, dat reeds in de maand Maart van dit jaar, dus 1270 bijna een half jaar geleden, de reservisten onder de wapenen werden geroepen voor de manoeuvres. Kortens later, vertelde de man verder, werden we naar de westelijke grensdistricten gebracht en sindsdien voortdurend onder de wapenen gehouden. Wij moesten veel exerceeren en hadden vermoeiende velddienstoefeningen, maar we hebben nooit geschoten. Dat wil zeggen, dat we niet met scherpe patronen schoten, maar met 1275 losse patronen. Eerst toen het over de grenzen ging, onmiddellijk op den vijand los, werden ons scherpe patronen verstrekt. Hoe zou men op zoo'n manier kunnen overwinnen? Alles wat de man vertelde, beweest, dat Rusland reeds maanden geleden mobiliseerde. De Russische manschappen werden gespijzigd en daarna werd ook den officieren – ongeveer

1280 honderd in aantal – voedsel verstrekt. Het waren grootendeels mannen van meer
gevorderden leeftijd, die alle de velduniform droegen, waarover jassen, soms ook
gummijassen werden gedragen. Zij zagen er terneergeslagen uit. De sabels waren hun
afgenomen. De meeste manschappen waren infanteristen, maar ook waren er cavalerie- en
1285 genie-officieren en eenige officieren van gezondheid bij. Een der officieren
antwoordde mij in de Engelsche taal. Hij zeide: "Onze mannen hebben dapper gevochten,
maar wij konden het niet uithouden tegen uw machinegeweren en uw artillerie. Bijna
elke shrapnell barstte in onze gelederen en richtte schrikkelijke verwoestingen aan.
En uw machinegeweren maaien heele compagnieën weg. Het was vreeselijk."

De Deutsche ambassade in Tanger.

1290 Aan de "Voss. Ztg." wordt door een ooggetuige medegedeeld, hoe de Deutsche ambassade
in Marokko behandeld is. In de poort van het Deutsche gezantschap te Tanger staan,
als altijd, de gezantschapssoldaten, in de bureaux wordt als altijd gewerkt. Maar van
buiten, op zijwegen, verborgen achter de hooge tuinmuur naderen de tabor-soldaten,
die weldra de ambassade omsingelen. Eer iemand er op verdacht is, wordt de poort
1295 versperd; de soldaten dringen het gebouw binnen, de ongewapende gezantschapssoldaten
worden gevangen genomen. Dan verschijnt de vertegenwoordiger van den sultan, Sid.
Mohammed-et-Tazi, vergezeld door Marokkaansche autoriteiten, en overhandigt den
Duitschen zaakgelastigde zijn passen. Hij moet met het personeel der ambassade
dadelijk de stad verlaten. Er staat een auto voor de poort, een schip ligt klaar. Zij
1300 moeten instappen en weg. Niet eens de gebruikelijke 24 uur, om zich op de reis voor
te bereiden, om kleinigheden en kostbaarheden mede te nemen; neen, onmiddellijk
weg... Dat gebeurt in het internationale Tanger, in strijd met de tractaten over
Marokko afgesloten. Dadelijk wordt de geheele ambassade meegenomen. Zelfs de bureaux
en kasten mogen niet worden gesloten. De auto, met de gevangenen rent in razende
1305 vaart naar de haven. De geheele weg is door troepen afgezet, de landingsbrug
eveneens. Op den Franschen kruiser "Caffard" wordt de ambassade ingescheept. Aan
boord van de "Caffard" troffen de Duitschers de Oostenrijksche legatie, die op
dezelfde wijze behandeld was. Van het schip mochten bedienden te land gaan, om de
bagage te halen, maar ieder ander verkeer met het land werd belet. Den volgenden dag
1310 vertrok de "Caffard". De Duitschers in Tanger kregen van den Franschen gezant last
het land te verlaten en zich naar neutraal gebied te begeven. Is dan Tanger geen
neutraal gebied meer? vraagt de correspondent.

De luchtvloot.

1315 Twee Amerikaansche ingenieurs die te Londen zijn aangekomen uit Roemenië, na een reis
door Oostenrijk en Duitschland, maken melding van een bezoek aan het vliegterrein bij
Berlijn, vertellen aan Engelsche bladen, dat daar niet minder dan vijftig Zeppelins
en honderden vliegtuigen in gereedheid worden gehouden. Dat met koortsachtigen ijver
aan de vervaardiging van nieuwe luchtvaartuigen en vliegmachines wordt gewerkt en dat
1320 bij honderden de bestuurders dezer toestellen worden geoefend.

BELGIË.

Te Leuven.

1325 "De Tijd" drukt een proclamatie af, welke door een medewerker van het blad uit Leuven
is meegenomen en waarvan de aanplakking door de Deutsche autoriteiten is goedgekeurd.
De proclamatie, in het Fransch en het Vlaamsch gesteld, luidt in de laatste taal
aldus:

BEKENDMAKING.

Aan de inwoners der stad Leuven.

1330 Vruchteloos hebben wij onze gemeentelijke afgevaardigden opgezocht. De laatste onder
hen, M. de Schepene Schmit, wettelijk belet zijn ambt verder te vervullen, heeft ons
den 30 Augustus het gemeentelijk gezag overhandigd. Ik meen, dat het mijn plicht is
dien last op mij te nemen met de hulp van eenige gekende burgers, die aanvaard hebben
mij terzijde te staan. In verstandhouding met de Deutsche legeroverheid, vraag ik aan
1335 de inwoners van Leuven terug in de stad te komen en hunne gewone bezigheden te
hernemen. De bevelen, uitgevaardigd door M. Colins, blijven in voege. Ik herinner in
het bijzonder: 1. Dat het verboden is, na 7 uur 's avonds (Belgisch uur), nog door de
stad te gaan. 2. Dat al dezen, die gelijk welk wapen of eenigen schietvoorraad
hebben, verplicht zijn, alles onmiddellijk op het Stadhuis te komen afgeven. 3. Dat
1340 alles, wat kan vijandig schijnen aan het Deutsche leger met alle zorg moet vermeden
worden. Op deze voorwaarden heeft de Deutsche legeroverheid ons beloofd, dat er niets
meer zal gebrand noch geroofd worden, en dat de bevolking niet meer zal bedreigd noch
belastigd worden. Wij zijn met alle zorg bezig, om van nu af de gemeentediensten te
herstellen: de Politie, de Burgerlijke Stand en de Dienst van het Stadswater zullen

1345 ten spoedigste heringericht worden. De politiedienst zal binst den dag gedaan worden door eenige vrijwilligers, die een armband dragen met de kleuren der stad en eene eenzelvigheidskaart, beide rechtmatig gestempeld. De mannen van goeden wil, die dezen dienst willen waarnemen, worden dringend verzocht vandaag nog, om 4 u. 's namiddags, op het stadhuis te komen. De aangewezen Burgemeester A. Nerincx. De gemeenteschrijver Eug. Marguery. Het komiteit der burgers: Dr. Boine, Pater Claes, Dr. P. Debaisieux, 1350 Dr. Deconinck, Ch. de la Vallée-Poussin, Mgr. Deploigne, P. Helleputte, A. Triery, Dr. Tits, L. Verhelst, V. Vingeroedt. Leuven, den 1 September 1914. Over het teloor gaan van kunstschaten te Leuven schrijft het "Handelsblad van Antwerpen" nog:

1355 **De bibliotheek.**

Het grootste wetenschappelijk verlies, ons door den oorlog berokkend, zal ongetwijfeld zijn de vernieling van de boekerij der Hoogeschool van Leuven. Zij was gevestigd in de Lakenhalle, gothisch gebouw, dagteekenende van 1317, gebruikt tot Hoogeschool 1426; in 1600 werd een verdieping bijgebouwd en in de XVIIIe eeuw een 1360 groote vleugel. De rijkdom harer verzamelingen, 200,000 tot 300,000 boekdeelen, bestond vooral in oude zeldzame en veelal eenige drukwerken, waaronder honderden incunabels; zij bevatte Vlaamsche boekjes, een uiterst zeldame Engelsche verzameling, een "Vesalius", gedrukt op perkament, twee wereldbollen van Blaeu, enz. Zij waren afkomstig, gedeeltelijk van de boekerij van voor de omwenteling, gedeeltelijk van 1365 abdijen en kloosters, door Jozef II opgeheven. De afdeeling der handschriften, hoewel van minder belang, bevatte echter belangrijke bescheiden; een eigenhandig werk van Thomas à Kempis, een merkwaardig handschrift van Terentius, enz. De boekenafdeeling uit den hedendaagschen tijd was mede buitengewoon belangrijk; zij bevatte kostbare verzamelingen, onder meer de Uitgaven van bijna al de Academiën der 1370 wereld, kostbare giften sedert 1834 aan de Hoogeschool gedaan en boeken sedert hetzelfde tijdstip door de stad Leuven aangekocht.

Voorzorgen.

Een Antwerpenaar deelt in het *Handelsblad van Antwerpen* mede, dat hij ontdekt heeft dat binnen de stelling eigenaardig uitzierende vliegers worden opgelaten. Hij vreest, 1375 dat op deze wijze mededeelingen aan den vijand worden verstrekt. In de tweede plaats stelt hij de vraag of het niet raadzamer zou zijn een einde te maken aan het voortdurende bezoek van de forten en tusschenlinies door belangstellenden en verwanten van de bezettingen dier werken. Voor deze bezoeken zouden niet eens 1380 identiteitsbewijzen worden vereischt, volgens dien inzender. Hij vreest, dat dit voor onbetrouwbare individuen een schoone gelegenheid is achter de sterkten der bezettingen te komen; verdekt opgestelde batterijen waar te nemen en nieuw aangelegde versperringen te ontdekken. Ik ben ervan overtuigd, schrijft hij, dat iets dergelijks in Duitschland nimmer zou worden toegelaten. Het verbod de soldaten te bezoeken, zou 1385 wel hard zijn – maar later te ondervinden, dat men door eigen schuld verraden werd, is nog veel pijnlijker."

Informatiebureau.

Te Antwerpen worden maatregelen getroffen tot de inrichting van een informatiebureau. 1390 In dit bureau zullen registers worden aangelegd en bijgehouden van de in de verschillende ziekeninrichtingen verpleegd wordende militairen in de stelling. Omtrent elken verpleegde zullen de noodige gegevens worden verzameld, zooals datum van inbreng en vertrek bij genezing; aard der verwonding enz. Verwanten kunnen zich dan aan dit bureau vervoegen om inlichtingen te krijgen. Zooals men weet is reeds 1395 geruimen tijd geleden door de zorgen van het hoofdcmité van het Nederlandsche Roode Kruis een algemeen informatiebureau voor gewonde en zieke militairen te 's-Gravenhage ingericht, hetwelk bij het intreden van den oorlogstoestand onmiddellijk in werking treedt.

1400 **ENGELAND.**

Engeland's vast besluit.

De militaire medewerker van de "Times" schrijft over "het Duitsche plan en het onze". En al is nu natuurlijk alles wat deze Engelsche schrijver zegt over de voornemens en plannen en verwachtingen der Duitschers niets anders dan het weergeven van de 1405 voorstelling, die de gemiddelde Engelschman zich hiervan maakt, het artikel van den medewerker van de "Times" is van waarde, omdat het uiting geeft aan de stemming in Engeland en omdat het toont, dat we na deze vijf weken van bloedige oorlogvoering toch ons nog slechts bevinden in de allereerste phase van de groote worsteling. De militaire medewerker van de "Times" schrijft: "Enkele particuliere berichten uit 1410 Duitschland doen ons kennis maken met de opvattingen van den gemiddelden Duitschen

officier ten aanzien van den oorlog. Verondersteld wordt en zeker te recht, dat het eerste doel van Duitschland is Frankrijk volkomen te vernietigen. Met dit doel zijn de beste troepen naar het Westen gezonden en opdat de slag doeltreffend zal zijn, zijn eerst de landweer, daarna alle geoefende mannen van den landstorm opgeroepen.

1415 Groote reserves volgen de eerste troepen, ten einde den oorlog met uiterste kracht te kunnen voeren en om de talrijke mannen te vervangen, die de Duitsche generaals met vrijgevigheid offeren. De berekening van den gemiddelden officier was, dat Parijs in zes of acht weken bereikt zou zijn en dat, naar het voorbeeld van 1870-71, dan verder verzet ook niet zou plaats hebben. Als Frankrijk zou zijn neergeslagen, dan zou, zoo

1420 was het denkbeeld, Duitschland zich tegen Rusland wenden. Maar de Duitsche militaire opvatting was dan, dat een offensieve campagne niet bedoeld was, en dat, daar Duitschland geen Russisch gebied verlangde en de inval in Rusland niet zeer wenschenswaard was, de operateur, zich zou bepalen tot het verslaan van Russische legers als deze zich vertoonden en dat de Weichsel de grens van een Duitschen

1425 opmarsch zou zijn. Engeland zou, volgens deze opvattingen, tot het laatst bewaard blijven en de vloot zou achteraf worden gehouden tot het oogenblik zou zijn gekomen van de beslissende actie tegen het land dat tusschen Duitschland en de zon stond. Verondersteld werd, dat als Parijs was gevallen en de Fransche legers zouden zijn verslagen, Calais, Boulogne en Duinkerken zouden worden bezet en Antwerpen

1430 onderworpen. Nederland zou "uitgenoodigd" worden in den Duitschen bond te treden en dan in het bezit van de uitnemende maritieme positie der Nederlanden en de beste havens van West-Europa, zouden de Duitschers zich gereed maken om op hun gemak Engeland te onderwerpen. Met dat doel werkten de groote wapenfabrieken en scheepswerven met volle kracht, dag en nacht, om oorlogsschepen te bouwen tijdens den

1435 strijd tegen Rusland en Frankrijk en aan het Pas de Calais zouden de nieuwe 16 inch Krupp-kanonnen – geen houwitsers – worden opgesteld, ten einde de straat van Dover zoover mogelijk te beheerschen. De geheele kustlijn zou voorzien worden van batterijen als in de dagen van Napoleon en onder bescherming van deze of door gebruik te maken van de binnenwateren zouden de

1440 onderzeeërs zich verzamelen in de Kanaalhavens. Het plan voor een overtocht naar Engeland ter onderwerping van dit land was wel niet geheel en al duidelijk, maar men stelde zich voor dat bestuurbare luchtschepen, onderzeeërs en mijnen bij de operaties een belangrijke rol zouden spelen. Dit werkelijk vernuftige plan hield er echter geen rekening mee, dat Frankrijk zou doorvechten, zooals het naar allen schijn voornemens is te doen, en dat 1870 niet zoo gemakkelijk zal worden herhaald. Het hield er geen

1445 rekening mee dat Rusland een zoo geduchte militaire macht zou blijken en zoo spoedig ernstige krijgsverrichtingen zou beginnen. Verondersteld werd eveneens dat Engeland geen nieuwe legers zou vormen of nieuwe vloten zou bouwen, maar als Duitsche legers onder dekking van hun 16 inch kannonen de Straat van Dover willen overtrekken zou ons

1450 dat zeer gelegen komen en we zouden niets anders kunnen verlangen. De Duitschers hebben zekere eigenschappen, die we moeten erkennen en onder deze is de gelukkige ingeving om zich voor den oorlog voor te bereiden eer deze begint, in plaats van daarna zooals wij doen. Maar de fout van die Duitschers is dat zij hun plannen zoo pijnlijk nauwkeurig voorbereiden, dat als er iets onverwachts gebeurd, alles moet

1455 misloopen. Wat er ook in het Westen zal gebeuren, wij en Rusland gaan voort, als het noodig is wel een twintig jaren, omdat we niet vergermaniseerd willen worden en onder den Pruisischen hiel vertrapt. Wij weten wat er in Duitschland omgaat. Duitsche fabrieken staan stil. De ovens zijn koud. Bij honderden liggen de Duitsche schepen werkeloos aan de kaden. De Duitsche industrie in binnen- en buitenland is

1460 lamgeslagen. Er zijn weinige mannelijke arbeiders op de akkers. Wij stellen ons voor dat die toestand zal duren, niet gedurende zes maanden of een jaar zooals de Duitschers verwachten, maar juist zoolang als noodig zal zijn om de Duitschers tot onderwerping te brengen en hen te dwingen het gebied op te geven, dat ze mogen hebben vermeersterd, met schadeloosstelling voor al de verliezen en overlast die ze hebben veroorzaakt. Dat is nu wel geen Duitsche opvatting, maar het is die van ons, en geen overwinningen die Duitschland in Frankrijk moge behalen zullen eenige wijzigingen

1465 brengen noch in Rusland's besluit noch in het onze. Dat de geest, die uit dat artikel van de "Times" spreekt, ook die is in de Engelsche Dominions blijkt bijv. uit een artikel in de "Montreal Star", die eveneens opwekt alles te offeren, geld en goed, lijf en bloed voor de verdediging van het Rijk, "dat de voornaamste verdediger der vrijheid" is.

1470

Engelsche politiek.

1475 Onze Londensche correspondent schrijft over de behandeling der Home Rule Wet in het Lagerhuis: Het Parlement is kort na middernacht uiteengegaan tot 9 Sept. e.k.; de Regeering acht het noodzakelijk, dat het dan nogmaals zal zitten om nadere

mededeelingen omtrent den stand van zaken te vernemen en tevens om vóór een langer reces de noodzakelijke wetsontwerpen te bekrachtigen. Daaronder moet natuurlijk gerekend worden de Home Rule Bill en de Kerk-wet voor Wales. De Eerste Minister heeft 1480 duidelijk in het licht gesteld, dat beide wetten moeten afgedaan worden vóór de zitting van het parlement kan worden gesloten en hij heeft tevens de verwachting uitgesproken, dat men alsnog tot een compromis zal kunnen komen ten aanzien der bij de Home Rule Bill behorende Amending Bill. De heer Redmond sloot zich hierbij 1485 natuurlijk aan. Hij deed uitkomen, dat Ierland in deze dagen van crisis niets liever wil dan vereend met Engeland te staan, doch dan moet ook alles voorkomen worden om de oude veeten weder op te halen en dan moeten geen pogingen worden aangewend om, gebruik makende van de crisis, waarin het land door buitenlandsche verhoudingen verkeert, het Iersche volk teleur te stellen door het terzijde schuiven van de Home Rule-wet – deze moet nu voor goed worden afgedaan. Dat is ook de meening der 1490 oppositie, althans dat heeft de leider der unionisten, de heer Bonar Law, in een zeer korte rede wel doen uitkomen, doch juist daarom was het wel verwonderlijk, dat de heer Balfour daartegen verzet ging aantekenen. Hij meende te moeten zeggen, dat een verdere bespreking van de Home Rule-geschiedenis niet anders dan bitterheid zou kunnen verwekken en de eenheid van alle partijen in het Huis, thans zoo gelukkig 1495 bestaande ten aanzien van de buitenlandsche aangelegenheden, daardoor verstoord zou worden. Hij achtte het nu geen tijd om te gaan spreken over een quaestie, die partijen scheidde en zijn betoog kwam hierop neder, dat men de geheele Home Rule-geschiedenis thans tot later tijd op zijde had te schuiven. Daar was inderdaad eenige bitterheid in den toon, waarop de heer Balfour de netelige geschiedenis weder had 1500 aangeroerd en de debatten zouden vermoedelijk een onaangename wending hebben genomen, bijaldien de heer Asquith niet een ernstig beroep op het Huis had gedaan om het er nu bij te laten. In de meest ernstige crisis die het land ooit doorleefd heeft, stonden thans alle partijen vereend en dat diende zoo te blijven; geen verbittering over binnenlandsche aangelegenheden mocht die noodzakelijke eenheid verstoren en men moest 1505 daarom zien het daarover ook langs vreedzamen weg eens te worden. Naar dien wijzen raad heeft het Huis geluisterd, er is niet verder over de zaak gesproken. De Home Rule-wet en de Wales' Kerkwet zullen vóór het parlement zijn zitting sluit, geteekend worden door den Koning en over de Amending Bill zal men pogen het eens te worden op een of andere wijze en er is geen twijfel schier aan, die poging zal gelukken. Waar 1510 zoowel mannen uit Ulster als mannen uit het nationalistisch deel van Ierland naast elkander hun bloed veil hebben voor Groot-Britannië, daar is het een ondenkbaar iets dat zij na het einde van den Europeeschen oorlog ooit tegenover elkander zouden komen te staan met de wapenen in de hand – zij loeren nu beter dan ooit inzien dat Ierland één en onverdeeld moèt wezen.

1515

FRANKRIJK.

(Van onze gewonen briefschrijver.)

Parijsch Oorlogs-dagboek. XV.

PARIJS, 27 Augustus.

1520 Geen paradox die in oorlogstijd niet tot werkelijkheid worden kan. Wie een maand geleden in de meest voorzichtige termen gezinspeeld had op de mogelijkheid dat de doctramairste aller socialisten, en degene die zich altijd het heftigst tegen het deelnemen van sociaal-democraten aan een "bourgeois"-bewind verzet heeft, Jules Guesde, nog eens zitting zou nemen in een door den "afvalligen" Viviani gevormd 1525 kabinet, zou gevaar hebben geloopt onmiddellijk en zonder verder onderzoek in Charenton te worden geïnterneerd. En op het oogenblik zit diezelfde Jules Guesde niet alleen met zijn partijgenoot Marcel Sembat in het omgewerkte ministerie, maar hij is daarin de collega van den ouden heer Ribot, door de socialisten in de laatste dagen van Juni omgeknikkerd op denzelfden dag waarop hij zijn nieuwe ministerie in de Kamer 1530 kwam presentereen, van Millerand, van Delcassé en van den ergsten aller renegaten, den grootsten vijand dien de Fransche socialisten kennen, van Aristide Briand... Sinds ik *dit* beleefd heb beloof ik plechtig me nooit meer over iets te verbazen! Er zou als we niet in oorlogstijd leefden over de samenstelling van het nieuwe ministerie en over de redenen die tot de omwerking geleid hebben heel wat te zeggen 1535 zijn. Onder de tegenwoordige omstandigheden kan men echter slechts het hoofd buigen voor het patriotische plichtsbesef dat deze in overtuiging zoo diametraal tegenovergestelde mannen ertoe gebracht heeft de samenwerking met elkander te aanvaarden, en hun persoonlijke opvattingen en gevoelens ter zijde te stellen voor deze ééne overweging: het vaderland heeft ons noodig. Zoo waar is het woord door 1540 Deschanel na Jaurès' dood uitgesproken: *il n'y a plus de partis, il n'y a que des Français!* Het geeft in de bange tijden die we beleven een gerust denkbeeld te weten dat het

1545 landsbestuur thans in handen is van staatslieden, die elk voor zich het meest
gequalificeerd zijn voor de uitoefening van de speciale taak die ze te vervullen
krijgen. Millerand, de groote reorganisator van het Fransche leger, die wellicht
meer goed heeft gedaan in het ministerie aan de Rue Saint-Dominique dan een half
dozijn van zijn voorgangers en opvolgers, is de man om thans in oorlogstijd aan het
hoofd te staan van een administratie die hij kent als weinigen. Van hem is niet te
1550 vreezen, dat hij in deze ernstige tijden persoonlijke overwegingen zal laten gelden,
— klip die de heengaande minister van oorlog niet geheel schijnt te hebben kunnen
ontzeilen. Delcassé, de diplomaat, aan wiens onvermoeiden, vèrzienden arbeid
Frankrijk het in de eerste plaats te danken heeft, dat Frankrijk op het oogenblik
Engeland naast zich ziet en de Duitsche uitdaging onder de meest gunstige
1555 omstandigheden heeft kunnen te gemoet zien, is meer dan iemand anders op zijn plaats
aan den Quai d'Orsay, nu het erom gaat de door hem tot stand gebrachte internationale
overeenkomsten vruchten te doen dragen. De namen van Briand en Ribot, de eerste vice-
president van den ministerraad, de tweede chef van het thans zoo buitengewoon
gewichtige ministerie van financiën, zijn op zichzelf al waarborgen van degelijke
deskundigheid en doelbewust zelfvertrouwen. Met Viviani, die zich van het begin af
1560 aan volkomen tegen de gebeurtenissen opgewassen heeft getoond, aan het hoofd en onder
de opperleiding van president Poincaré, kenner als weinigen van de internationale
verhoudingen en in alle opzichten een man, is de Republiek thans zeker dat haar
heiligste belangen in de àllerbste handen zijn. Voor de rest zijn het de wapenen die
beslissen moeten, sinds ze den Ciceroniaanschen imperatief ten spijt, voor de "toga"
1565 niet zijn geweken...

Omtrent de wapenfeiten zijn en blijven de berichten schaarsch. Wat er daar aan de
Noordoostelijke grens gebeurt, we komen er vooreerst niet achter, en het zou dom zijn
ons daarover te beklagen, want hoe voorzichtiger het officieele communicatiebureau op
1570 het oogenblik optreedt, hoe beter het is. De kleinste onthulling door het kleinste
krantje met de beste bedoelingen gedaan kan noodlottige gevolgen hebben. De Fransche
bladen schikken zich dan ook zonder morren in de bijna algeheele afwezigheid van
oorlogsnieuws, en bepalen zich tot het geven van wat algemeene beschouwingen om zich
zelf en hun lezers bezig te houden. Aan een van die beschouwende artikels omtrent den
1575 stand van zaken zij hier het een en ander ontleend. Het is een uiteenzetting van de
hand van generaal De Lacroix, den militairen medewerker van den "Temps".
We moeten ten koste van alles — zoo schrijft hij — voet bij stuk houden, het Duitsche
leger dat zich tegenover ons bevindt vasthouden, en de Duitsche opperbevelhebbers
verhinderen hun plan uit te voeren een deel van de troepen uit België terug te
1580 trekken. Ons Noorder-leger moet er zich ook niet mee tevreden stellen weerstand te
bieden; het moet zich, zelfs na een terugdeinzende beweging, inspannen om den aanval
te hervatten. Slechts door den aanval toch kunnen wij constateeren dat Duitschland
zijn westelijk front ontbloot heeft; de weerstand tegenover ons zal dan minder groot
zijn, en we zullen vooruit kunnen komen. De verliezen van de Duitschers zijn ernstig
1585 en hun krachten verminderen. Laten we toch niet ongerust zijn wegens een inzinking in
ons front en niet uit het oog verliezen dat onze Noorder-grens slechts een gedeelte,
zij het dan ook een zeer belangrijk gedeelte, is van het uitgestrekte tooneel der
vijandelijkheden. Het grootste gedeelte van het Duitsche leger staat tegenover ons,
we moeten het niet loslaten. Door het vast te houden openen we voor de Russen den weg
1590 naar Berlijn. Engeland heeft ons nog niet den vollen steun gegeven waartoe het in
staat is; heel zijn strijdmacht is op verre na nog niet in den strijd betrokken;
nieuwe divisies zullen ontscheept worden en zullen ons steeds toenemende
versterkingen aanbrengen. Laat ons dus de gebeurtenissen met kalmte en vertrouwen
tegemoet zien. Sindsdien is alweer bekend geworden, dat uit Canada veel meer
1595 vrijwilligers komen dan men aanvankelijk gedacht had, wel vijftigduizend, zeggen de
Engelsche bladen vanmorgen, en dat de toevloed van de vrijwilligers in Engeland en
Ierland ook onverwacht groot is. En intusschen trekken de duizenden en duizenden
Russen gestadig op de Duitsche grens af.

1600 Tot dusver had Parijs van de verschrikkingen van den oorlog eigenlijk nog maar heel
weinig gemerkt. Na de bewogen tooneelen bij het vertrek van de gemobiliseerden en de
relletjes tegen de werkelijke of gewaande Duitsche huizen was het hier al bijzonder
kalm en vreedzaam geweest, en zonder de lange *queues* voor de *mairie's* en
politiebureaux, de vele dichte winkels, het geroep van krantenventers op allerlei
1605 ongewone uren, zou men eigenlijk heelemaal niet gezegd hebben dat het oorlog was. Pas
de beide laatste dagen zijn de eindeloze drommen ongelukkige vluchtelingen uit
België hier een tragische illustratie komen geven bij de berichten die
correspondenten en agentschappen ons van hetgeen er op de slagvelden voorvalt hebben

gemeld, en ons zoal geen *memento mori*, dan toch een *memento pati*, een treffend beeld
1610 van hetgeen er door zoovele onschuldigen geleden wordt, komen brengen. Twee dagen
lang zijn de straten om het propvolle Gare du Nord gevuld geweest met een menigte,
nog oneindig ellendiger dan de troepen vluchtelingen die ik in een mijner eerste
1615 brieven na de mobilisatie beschreef. Die hadden tenminste nog goed bij zich, doozen,
pakken, koffertjes, waarin ze hun hebben en houden voor zoover dat draagbaar was mee
terug namen naar hun vaderland. Deze ongelukkigen, die in allerhaast gevlucht waren
voor den optrekkenden vijand, hadden bijna niets kunnen meenemen. Radeloos en
hopeloos hokten ze bijeen, zittend in het rond op stoepen en, trottoirbanden, - veel
1620 vrouwen en kinderen, waaronder talrijke zuigelingen, minder mannen. Allen in hun oude
werk-kleeren, zooals ze bij het bericht van de nadering der Duitschers hals over kop
waren weggevlucht om niet het lot te deelen van burenen en vrienden... In stille
wanhoop, zonder kracht, zonder wil, zonder doel, wachtten ze af wat er nu nog verder
met hun gebeuren zou... Het was om nooit te vergeten! Voor deze arme stakkers heeft
1625 Parijs, autoriteiten zoowel als particulieren, gedaan wat het kon. Terwijl de
buurtbewoners in den omtrek van het station aankwamen dragen met allerlei eetwaar,
met brood, met vruchten, met melk voor de kinderen, hielden de *maires* en
commissarissen zich met het onder-dak-brengen bezig. Alle groote gebouwen, scholen,
kazernes, cinema's werden in beslag genomen, tot men dezen duizenden voor de enkele
dagen die ze hier zullen moeten doorbrengen ten minste een zij het dan ook uiterst
1630 primitief onderkomen bezorgd had. Het geweldige *Hippodrome*, waar in beter dagen
Gaumont zijn films vertoonde en het ruime *Cirque de Paris*, in de buurt van het Champ
de Mars, vormden de voornaamste logiesruimten.
In het laatste gebouw ben ik ze gisteren gaan zien, en al was het nog altijd in-
droevig, *iets* beter hadden ze het nu toch al wel. Niet wat de ligging betreft, want
bedden waren er niet, en de ongelukkige menschen lagen in de gangen op het stroo dat
1635 men er haastig had neergeworpen, of zaten bijeen op de fauteuils en in de loges van
de wijde circus-ruimte. Maar ze hadden nu ten minste te eten. De buurtbewoners waren
allen komen aandragen met levensmiddelen en met alles wat te pas kon komen, oude
kleeren, schoenen, dekens. De militaire autoriteiten zorgden voor enorme ketels soep.
Zoo deed men voor hen wat men kon, en terwijl de ouders voor het meerendeel nog
1640 wanhopig neerzaten of met behuilde oogen aan de meewarige bezoekers hun verhalen vol
ellende deden, waren elders de groepjes kinderen alweer aan het spelen. Wat deze
gevluchte Belgen, voor het meerendeel afkomstig uit de buurten van Charleroi, Mons,
Thuin, Nivelles, Soignies, vertelden kwam steeds weer op hetzelfde neer. Ze hadden
gehoord dat de Duitschers kwamen, en ze hadden het niet willen gelooven, tot de
1645 eerste uhlanen hun dorpjes binnenkwamen... Toen zaten ze ineens midden in den strijd;
de schoten knalden aan alle kanten. Velen hadden nachten doorgebracht in het bosch of
in het veld, zich verbergend tot de vijand verder getrokken zou zijn, om dan angstig
naar het buurtstationnetje te hollen, waar ze in een trein hadden weten te komen.
Velen waren er gevallen onder de kogels; anderen waren slechts gewond. Een oude man
1650 liet een verband om zijn been zien: een granaatscherf had hem bij het vluchten
getroffen. En nu wachtten ze maar wat men met hen doen zou. Ze hadden niets meer,
geen huis, geen grond, geen beesten, geen geld... zou men hier voor hen zorgen? Het
is de bedoeling van de regeering deze ongelukkigen, zoodra ze wat uitgerust en tot
kalmte gekomen zijn, te transporteeren naar streken waar ze zich nuttig kunnen maken
1655 bij den oogst, naar Normandië, naar Bretagne, wellicht ook naar het zuiden, waar men
vrees, dat voor het binnenhalen en persen der wijndruiven heel wat handen te kort
zullen komen. Eerst als de oorlog over is zullen ze teruggebracht kunnen worden naar
hun land, om te kijken wat er van hun bezittingen is overgebleven, waaronder een
vijand, dien ze niet kenden en niet, zooals de Franschen, haatten, zoo vreeselijk
1660 heeft huisgehouden.
Onder de zeldzaam geworden automobielen, die nog door de Parijsche straten
rondrijden, de meeste voorzien van het vlaggetje, dat aantoonde dat in militairen
dienst zijn, is een, blijkbaar fonkelnieuwe autobus, waarop in duidelijke letters te
lezen staat: *N. V. Utrechtsche Auto-personen en goederendienst*. Het voertuig was
1665 juist klaar om naar Holland verzonden te worden, toen de oorlog uitbrak; het werd
toen natuurlijk, als alle andere, gerequireerd en doet tegenwoordig dienst voor de
prefectuur van politie. Maar er zijn heel wat Parijzenaars, die het houden voor een
stuk oorlogsbuit.

1670 **OOSTENRIJK.**

Muiterij?

LONDEN, 5 Sept. (Reuter) De "Daily Telegraph" verneemt uit betrouwbare bron, dat twee
Tsjechische regimenten te Weenen onlangs aan het muiten sloegen. Een groot aantal
soldaten werden gefusilleerd.

1675

Een gift van keizer Frans Jozef.

WEENEN, 4 Sept. (W. B.) Niet-officieel wordt meegedeeld, dat keizer Frans Jozef een gift van honderdduizend kronen schonk voor degenen, die in Oostenrijk ten gevolge van de tegenwoordige buitengewone toestanden werkeloos geworden zijn eenzelfde bedrag schonk de keizer voor de noodlijdenden in Hongarije.

1680

ZWEDEN.

De onzijdigheid van Zweden.

STOCKHOLM, 4 Sept. (W. B.) (Niet-officieel.) De stembusstrijd wordt met grooten ijver gestreden, daar de Tweede Kamer binnenkort opnieuw moet gekozen worden. In vergaderingen wordt de buitenlandsche politiek besproken. Alle partijleiders spraken hun voldoening uit over de politiek van volkomen onzijdigheid, welke de regeering bij het begin van den oorlog besloot in acht te nemen. De regeering verzekerde nogmaals, dat zij die politiek streng zou naleven.

1690

ITALIË.

Vredespogingen van den Paus?

LONDEN, 5 Sept. (Eigen Bericht.) De "Times" verneemt uit Rome, dat naar het gerucht gaat, een der eerste daden van den nieuwen Paus zal zijn, om bij de mogendheden en voornamelijk bij Oostenrijk aan te dringen op staking der vijandelijkheden in het belang van de menselijkheid.

1695

SPANJE.

Het Fransche optreden in Tanger.

Spanje heeft in deze kritieke tijden een grappig ministerie, doch vooral een kostelijken minister van buitenlandsche zaken. Dinsdag deelt die nog officieel mede, dat Spanje, overeenkomstig de tractaten, onverwijld, net als Frankrijk, 500 man troepen naar Tanger zal sturen, omdat de Mooren er blijkbaar rumoerig geworden zijn en volgens de Acte van Algeciras, het Fransch-Spaansche tractaat en nog enkele andere verdragen, beide landen gezamenlijk den politiedienst in de neutrale zône van Tanger op zich genomen hebben. Woensdag stuurt de Sultan, door bemiddeling van de Fransche politie-tabor, den Duitschen en Oostenrijkschen diplomatieken vertegenwoordigers in Tanger hun paspoort en laat de Europeesche "vijanden" op een Franschen kruiser en hun Moorsche beschermelingen en employés in de vieze gevangenis van de Alcazaba brengen. En de onbetaalbare markies van Lorna, die 's nachts zeker nog eens een poging gewaagd heeft om wijs te worden uit al de Marokkaansch-Spaansch-Fransch-Engelsch-Duitsch-enz.-enz.-verdragen, verklaart 's anderen daags doodleuk, dat Spanje met die daden van den Sultan en van de Fransche politie niets te maken heeft: "daar de Sultan souverain in Tanger is zoolang Spanje en Frankrijk het niet eens geworden zijn over het bewuste statuut en dat de Sultan dus den oorlog aan Duitschland en Oostenrijk kon verklaren". Over de 500 man Spaansche politietroepen, die tegen de 500 Fransche moesten opwegen, praat maar niemand meer. Evenmin praat men over de houding, die Spanje thans tegenover Duitschland en Oostenrijk zal moeten aannemen in de zône, welke zij voor den, in oorlog gewikkelden, sultan protegeert. En over de schending der neutraliteit van Tanger, waar Spanje vroeger zoo bezorgd voor was, durft men heelemaal niet meer reppen, want die in oorlog gewikkelde groote heeren zijn erg gauw op hun teenen getrapt en Spanje wil met geen geweld en voor niets ter wereld zijn neutraliteit verlaten. Als daar nog menschen aan getwijfeld mochten hebben, dan hebben zij aan den schrik, dien het artikel in de "Diario Universal" van den vroegeren Spaanschen gezant te Parijs, Perez Caballero, verwekt heeft, kunnen zien, dat de stemming in den lande allermint oorlogszuchtig is. De "Diario Universal" is het orgaan van den ex-premier en premier-in-spe, graaf Romanones, groot vriend van Don Alfonso en van Frankrijk, en in dit blad stond gisteren een sensationeel artikel van genoemden ex-minister en ex-ambassadeur te Parijs, getiteld: "Neutraliteiten die moorden", waarin met macht van argumenten een oorlog tegen Duitschland gepreekt werd. Maar de heele pers, uitgezonderd de radicale, die ook voor samengaan met Frankrijk is, ziet heden wit van schrik en smeekt toch niet zoo roekeloos met vuur te spelen. De "Diario Universal" van heden wijst echter nog eens op het ongerijmde van een neutraliteit, die op den duur aan de Middellandsche Zee-kusten toch niet vol te houden ia, zooals thans weer blijkt uit het incident te Tanger. Immers, volgens artikel 7 van het Spaansch-Fransche Marokko-verdrag van 27 November 1912, moet voor de stad Tanger en omgeving door deze beide landen een speciale regeling overeengekomen worden. De overhandiging in Tanger van paspoorten aan de diplomatieke vertegenwoordigers van Oostenrijk en Duitschland geschiedde of met goedvinden van Spanje - en waar blijft dan de neutraliteit -, of zonder dat Spanje er in gekend werd

1735

1740

— en waarom vraagt Madrid dan geen ophelderingen over dit eigenmachtig optreden aan den Sultan of aan Frankrijk? Maar Spanje vraagt niets, niet eens wie er den kabel doorgesneden heeft, die het moederland met de kolonie Fernando Po verbindt; het vraagt niets anders dan met rust gelaten te worden, vol angst dat het in het binnenland mis kan gaan, want, niettegenstaande de censuur weten wij dat het op verschillende plaatsen (Andalusië, Santander, Gerona) reeds tot ernstige broodoproeren gekomen is. Don Alfonso blijft voor alle securiteit voorloopig maar te Madrid. Zijn eenige kroonpretendent, den Jaime de Borbon, zit op het oogenblik in Zwitserland, op het kasteel Wartegg, bij zijn tante, de hertogin van Parma, de moeder van aartshertogin Zita, toekomstige keizerin van Oostenrijk. Zijn volgelingen hebben met de Duitschers hier een soort van defensief verbond gesloten: als Spanje tot een meegaan met Frankrijk mocht overgaan of gedwongen worden beginnen de jaimisten, volgens officieel communiqué, een burgeroorlog. Het eenige Nederlandsche schip, dat in Barcelona lag, s.s. "Iris", is hedenmiddag naar Sevilla vertrokken; passagiers naar Nederland konden niet meegenomen worden, daar men niet wist wat voor orders men in Sevilla krijgen zou.

VEREENIGDE STATEN.

De oorlog en de douane-ontvangsten.

1760 LONDEN, 5 Sept. (Eigen bericht.) De "Times" verneemt uit Washington, dat de President der Vereenigde Staten gisteren in een Boodschap aan het Congres de noodzakelijkheid uiteenzette van nieuwe aanvullingsbelastingen daar de douane-ontvangsten in Augustus tien millioen dollars lager waren, dan die in Augustus 1913.

TELEGRAMMEN.

Graaf Gustaf Sparre. †

1765 STOCKHOLM, 5 Sept. (W. B.) De vroegere president der eerste kamer van den Zweedschen Rijksdag, graaf Gustaf Sparre, is gisteren, op 80-jarigen leeftijd, overleden.

De nieuwe paus.

1770 ROME, 4 Sept. (Reuter.) De paus heeft tot staatssecretaris benoemd kardinaal Domenico Ferrata. Het eerste consistorie zal acht September worden gehouden.

AVONDBLAD. Tweede Blad.

1775

Oorlog en Recht.

Het is hier niet de plaats ook maar oppervlakkig den invloed na te gaan, dien de oorlog heeft op het in vrede vigeerend recht. Tegen deze quaestie, zelfs beperkt tot het civiel recht, is nauwelijks een boekdeel opgewassen. Maar reeds een enkele blik in beider verhouding — in deze dagen plotseling van scherpe economische en politieke actualiteit — vestigt de aandacht op merkwaardige punten. De oorlog grijpt op velerlei wijze het recht aan. "En temps de guerre le caractère sacré propre en droit de la propriété fait place jusqu'à un certain point à une violabilité", zegt prof. v. Eysinga ergens. Buit maken wordt recht; contracten op zij gezet; het procesrecht gaat zelfs niet ongedeerd uit; daden geoorloofd in vredetijd worden delicten. In menige richting is in de laatste jaren gearbeid om deze verkrachtingen te verzachten of op te heffen. Het geestelijk beraad in de vredige atmosfeer van de conferentiezaal of van het vredescongres ging gepaard eene andere gemoedsgesteldheid, als waarin wij nu plotseling geraakt zijn. Als dr. Sieveking uit Hamburg op het Congres van Internationaal recht te Madrid het tot op zekere hoogte opneemt voor het begrip, dat niet slechts de staten als zoodanig met elkaar in oorlog moeten zijn, maar ook de individuen der belligerente naties, omdat de oorlog zich richten moet ook op den handel en verkeer en op alles wat het economisch vermogen van den vijand onderhoudt, en als dan mr. Loder dit beginsel, dat de bevolking der oorlogvoerende mogendheden elkaars persoonlijke vijanden zouden zijn, krachtig veroordeelt en aanwijst dat alle voorstellen van dr. Sieveking door een "fil rouge" verbonden worden; dan valt aan de humane gedachte van onzen landgenoot groote internationale bijval ten deel. Maar wij leven thans mee de siddering van een wereldslachting; nabij ons worden voor wier welvaren het bijkans onmogelijke is gedaan, bij troepen vermindering en vernietiging te gemoet gejaagd; wij hooren van gevallen reeds dat de oorlog zich aan gemeene barbaarsheid te buiten gaat. En het treft ons nauwelijks, dat de oorlog, die als een storm huishoudt en het hoogste goed, dat nooit kan worden herwonnen, neersabelt, begrippen van recht meesleurt.

1800 Als onschuldige vaartuigen op mijnen in de lucht mogen vliegen, of in het nachtelijk uur vreedzame burgers door bommen uit luchtschepen mogen worden aan stukken geschoten, is het dan tijd om zich te verbazen en te klagen, dat rechtsverhoudingen

uit hunne voegen geraken? Maar er is toch het besef, dat ook de onmenselijke oorlog niet bandeloos kan zijn, dat als de ontwikkeling der feiten er eenmaal toe leidt, dat de volken elkaar te lijf gaan, dit behoort te geschieden, zoo niet met
1810 ridderlijkheid, dan toch binnen de perken van een taak die zonder uitspatting naar regelen volvoerd wordt en die spaart wat noodeloos zou worden verdelgd. Gelijk de soldaat, die den strijdende doodt, maar voor den gewonde mededoogen heeft, wordt gearbeid aan oorlogsregelen, die de verdelging alleen richten op wat in den weg staat. Het is in deze dagen niet vreemd, dat men sceptisch is ten aanzien van den
1815 oorlog die ook erbarmen zou moeten kennen, gelijk velen thans het Vredespaleis eene bespotting vinden. Maar er is en blijft toch de idee, dat hoe grooter het conflict in het leven is, des te hooger is de waarde van de orde en de rechtvaardigheid, die zich daarbij laten gelden.

Een gelijk conflict als tusschen den inhumanen oorlog en de humane wijze van hem te
1820 voeren bestaat er bij rechtsquaesties in oorlogstijd. Ook hier bestaat een gelijksoortige moeilijkheid het evenwicht te bewaren tusschen doeltreffende vernietiging en beperking tot het noodzakelijke. Het oude Engelsche recht, krachtens hetwelk alle contracten aangegaan tusschen Engelsche burgers en burgers van een staat met Engeland in oorlog onwettig zijn; krachtens hetwelk contracten aangegaan voor den
1825 oorlog gedurende den oorlog buiten werking worden gesteld – om enkele scherpe gevolgen te noemen – dit recht telkens hevig veroordeeld, steekt telkens het hoofd op ook op het vasteland van Europa, in zooverre als de grondslag telkens verdediging vindt. Caprivi betoogde in den Rijksdag in 1892, dat de moderne oorlog onmogelijk zich kon beperken tot vernietiging van den militairen weerstand, maar zich ook
1830 moesten richten op den economischen, met name den handel. Het Engelsche rechtsbeginsel: Trading with the enemy is prohibited and all contracts, which involve such trading are dissolved", zoo niet in al zijn consequenties vindt aanhang in velerlei kringen om zijn indirect militair effect. Toch werd ook van Britsche zijde erkend, dat zulk een beginsel te ver kan gaan en zonder de geschiedenis te volgen,
1835 het resultaat van de Haagsche Vredesconferentie van 1907 was wel een volkomen prijs geven van de oude Engelsche maximen. Immers er werd bepaald: "It is forbidden to declare abolished, suspended or inadmissible the right of the subjects of the hostile party to institute legal proceedings". De vijand kan dus "persona in judicio standi" zijn ook voor den Engelschen rechter. Deze bepaling met andere is door Engeland geratificeerd. Evenwel er brak strijd uit over hare beteekenis. Door haar plaats
1840 onder de conventie voor de gebruiken van den landoorlog, zou zij slechte de beperkte of vrijwel waardelooze beteekenis hebben van een instructie alleen aan de "officers commanding in the field".

Geleerde personen zijn hierover los geraakt, totdat prof. Oppenheim uit Cambridge in
1845 1911 een open brief richtte aan Sir Edward Grey, waarop deze uitvoerig antwoordde, hierop neerkomend, dat het betreffende artikel 23h inderdaad het Engelsche recht niet aantastte. De quaestie was hiermede teruggezakt in de oude phase. Het behoeft nauwelijks betoogd welk eene verregaande beteekenis het oude Engelsche recht, dat dus
1850 toch weer zou gelden, heeft, nu Engeland in oorlog is. De voorbeelden zijn onuitputtelijk hoe over de heele lijn de rechtsbetrekkingen van het Britsche Rijk met de landen met hem in oorlog onklaar geraken. Niet slechts commercieel, maar ook in talrijke andere privaatrechtelijke opzichten. Treft de afsnijding van het recht ons
1855 niet in die mate als de landen met Engeland in oorlog, toch zijn er groote belangen bij haar betrokken, in zooverre de vertegenwoordigers van Engelsche huizen tegenover Duitschland en Oostenrijk in dezelfde rechtsverhouding of liever rechtsstaking komen te staan. Bovendien had men hier te lande kennis te nemen van de Proclamatie van den Koning van Engeland van 5 Augustus "Relating tot [=to] Trading with the Enemy", waarin o. m. voorkomt dat het verboden is: "To enter into any new commercial,
1860 financial or other contract or obligation with or for the benefit of any [=any] person resident, carrying en business or being in the said Empire (Duitsche rijk)". Intusschen al kunnen voor Engelsche concerns door ons geen nieuwe rechtsverhoudingen aangegaan worden met Deutsche onderdanen, wat de bestaande betreft behoeft men zich dunkt ons niet te ongerust te maken. Vooreerst het oude Engelsche recht – te halen uit verstrooide bepalingen en jurisprudentie – is tot op zekere hoogte aanvechtbaar
1865 en bovendien, aan de bepaling der Haagsche Conventie in weerwil van de verklaring van Grey kan een zekere invloed niet worden ontzegd. En dan zal het voor een groot deel op de praktijk van het recht aankomen. Na den oorlog zal de Engelsche rechter niet streng en stijf vasthouden aan oude Engelsche bepalingen, daarmede afbreuk doende aan de economische positie van het land. Ten slotte komt het nog voornamelijk neer, wie
1870 en van welke standing de contractanten zijn. Dat er in deze tijden helaas velen geneigd zijn uit rechteloosheid rechten te putten, daarachter zich te verschuilen of zelfs airs aan te nemen, wij ervaren het hier te lande. En eveneens als de oorlog

1875 voorbij is, zal menigeen – ook zonder Engelsch recht – geen gelegenheid ongebruikt
laten om aan rechtsverplichtingen te ontkomen. Daarentegen zullen de eerlijke
Engelsche contractanten, zoo goed als de eerlijke Hollandsche, ook al hebben zij een
rechtsexceptie in hun voordeel, hun aansprakelijkheid honoreeren, wanneer de
1880 verouderde wetsgrond met de billijkheid in strijd is. Het Engelsch recht staat dit
niet in den weg, zooals sommigen schijnen te meenen; het Engelsch recht blijft
hoogstens in gebreke een actie te verleenen. Zij zullen dit doen alleen al om hun
bedrijf na den oorlog niet in discredit te brengen of onmogelijk te maken. Een
voorbeeld in dit verband is dat, naar wij vernemen, de leidende Engelsche Assurantie
Mijen. reeds vroeger eene verklaring hebben afgelegd, dat zij ingeval van oorlog
1885 hunne verplichtingen punctueel zullen nakomen, al zouden Engelsche wetten hen van
aansprakelijkheid ontheffen. Belangwekkend intusschen is de Engelsche
privaatrechtelijke positie ter illustratie hoe deze oorlog oude schimmen oproept; hoe
het verkeer aan het begrip oorlog ontgroeid was. Noch hier, noch in Duitschland
althans in den handel werd aan oud Engelsch recht te dezen aanzien meer gedacht. Men
wordt er plotseling voor gesteld, zooals deze oorlog ons allen in eens heeft wakker
1890 geschud, dat de beschaving en het vredesbesef van breede lagen der menschheid ten
slotte geen overwicht hebben gehad om deze onmenselijke oorlogsgorgie te voorkomen.

DE VROUW. LXIX.

Vrouwelijke telefonisten in Turkije.

1895 De vrouwenbeweging in Turkije heeft den laatsten tijd met reuzenschreden veld
gewonnen. Juist in dit land is dit zoo merkwaardig, omdat de vrouwen er uit een
maatschappelijk oogpunt zoo weinig werden geteld. Na dezen vreeselijken oorlog zal de
vrouwenbeweging wel overal een reusachtige vlucht nemen en zullen de vrouwen – dan in
aantal zoo zeer in de meerderheid – volop gelegenheid hebben te toonen, wat zij
1900 kunnen. De grondslagen voor de vrouwenbeweging zijn de laatste jaren zoo hecht
gelegd, dat onder do aanstaande treurige, maar voor deze beweging bij uitstek
gunstige omstandigheden, een groote bloeitijd te verwachten is. Ook het achterlijke
Turkije begint wakker te worden. Wat een paar jaar geleden nog een onmogelijkheid
was: de Turksche vrouwen aan het openbare leven terug te geven, is nu een feit
geworden. 't Gaat alles schoorvoetend, maar 't gaat, en 't zal zich steeds verder
1905 uitbreiden. Miss Florence Minter, die verbonden is aan de Telefoonmaatschappij te
Konstantinopel, heeft in de hoofdstad de bediening van de centrale georganiseerd.
Nauwelijks was zij in Turkije, of ze ontving reeds aanvragen van Turksche vrouwen, om
als telefoonjuffrouw te worden aangesteld. Dat die meisjes bij dat werk niet
gesluiert zouden kunnen zijn en dat zij in sommige gevallen in een en hetzelfde
1910 vertrek met mannelijke collega's zouden moeten samenwerken, dat vonden ze geen van
allen een bezwaar. Maar ...ze kenden alleen Turksch, en een enkele een heel klein
beetje Fransch. Die taal zou dus eerst geleerd moeten worden, om de aanvragen van de
niet-Turksche ingezetenen te kunnen verstaan. Tot groote verbazing van miss M., die
een dergelijke vooruitstrevendheid niet had durven verwachten, gaven de dames haar te
1915 kennen, dat zij bereid waren, om die taal te leeren, en ze gaven haar zelfs de
verzekering, dat ze na twee of drie maanden bij haar zouden terugkomen en dat ze dan
vloeiend Fransch zouden kunnen spreken. En er werd woord gehouden. Eén van die
Turksche sollicitanten, een zekere Bedra Osman, heeft het zelfs zoo ver gebracht, dat
ze spoedig tot chef van een afdeeling zal worden bevorderd. Op het oogmerk zijn
1920 reeds zeven Turksche meisjes bij de bediening van de telefooncentrale werkzaam. Het
zijn allen dochters van hooggeplaatste personen, zoowel civielen als militairen. Het
is voor deze meisjes niet noodig, dat zij in haar eigen onderhoud voorzien, maar ze
zijn de pioniers van het feminisme in Turkije, geven het voorbeeld aan haar minder
welgestelde zusters, dat het mogelijk is voor de Turksche vrouw om haar brood te
1925 verdienen, en worden in die richting gesteund door Talaat en Djemal Beys en andere
hooggeplaatsten. De meisjes dragen bij haar werk noch de tcharchaf, noch den sluier;
alleen een zeer dunne zijden sjaal over het haar en zelfs deze wordt afgelaten,
wanneer geen mannelijke collega's aanwezig zijn: Het overige gedeelte van den
vrouwelijken staf bestaat uit Grieksche, Armeniaansche, Joodsche, Syrische,
1930 Italiaansche, Bulgaarsche, Russische, Maltezer en andere meisjes, maar allen zijn
Ottomanen. De employees zijn dus even cosmopolitisch als de abonnees.

Vrouwen als kinderdokters.

1935 De "Women's Hospital for Children" in Londen is het eenige kinderziekenhuis in
Engeland, dat geheel en al door vrouwen wordt bestuurd niet alleen, maar waar ook
genees- en heelkundige hulp uitsluitend door vrouwelijke doktoren wordt verleend. In
sommige Engelsche kinderspitals in de provincie werken de vrouwelijke artsen wel
naast haar mannelijke collega's, maar in Londen was men veel conservatiever, en twee

Naspeuringen van Paul Theelen: 5 september 1914

- 1940 jaar geleden, toen bovengenoemd kinderziekenhuis in Harrow-road werd opgericht, was het voor vrouwelijke doktoren nog nagenoeg een onmogelijkheid om in een kinderspitaal te worden aangesteld, niettegenstaande de behandeling van zieke kinderen toch wel een voor de vrouwen als aangewezen tak van de medische wetenschap is. In de Women's Hospital for Children heeft men de ervaring opgedaan, dat kinderen zich liever door vrouwen laten behandelen. Zelfs groote ervaring en een
- 1945 onuitputtelijk geduld blijven zonder resultaat in geval het zieke kind zich zenuwachtig maakt en hoe dikwijls gebeurt het niet, dat een kind bang is voor dien vreemden man, die er, in het oog van het kind, zoo vervaarlijk uitziet met baard of
- 1950 snor en de griezelige witte jas, dan zet het zeker een groote keel op, en de grootste vriendelijkheid is dan niet in staat om het kind tot bedaren te brengen. Kinderen hebben meer vertrouwen in vrouwelijke doktoren, ze denken – al is dat soms onjuist – dat zij zo niet zooveel pijn zullen doen. Dat leert de ervaring. Het Harrow-road Hospital is geen oord van verschrikking voor de kinderen. En voor de moeders evenmin. Want vooral de vrouw uit het volk heeft een instinctief en groot vertrouwen in de bekwaamheden van haar eigen seksegenooten. De vrouwen, die de kliniek bezoeken zijn
- 1955 het er allen over eens, dat "dames zooveel meer verstand hebben dan heeren, en vooral wat kinderen betreft." Nu ligt het nogal voor de hand, dat vooral de vrouwen, die het eerst haar artsdiploma haalden, zoowel hier, als elders, zeer ernstig zullen hebben gestudeerd en het door haar gekozen vak door allen zonder uitzondering zeer hoog werd opgevat. Wordt het langzamerhand gewoonte, dat elk jaar meer meisjes voor dokter gaan
- 1960 studeeren, dan zullen daar op den duur wel vrouwen bij zijn, die dat nu niet bepaald alleen uit roeping doen. En dan komt er natuurlijk wel wat kaf onder het koren, zooals dat overal gaat, waar sleur de roeping komt vervangen. Laten we maar hopen, dat die tijd nog niet is aangebroken.
- 1965 De Engelsche goederen moeten heter afgewerkt worden, zegt "The Star". Nu de enorme uitvoer van Duitschland naar Engeland van wollen stoffen, sokken, ondergoederen, japonnen, handschoenen en katoenen plotseling is gestaakt, doen de Britsche manufacturiers een geweldige poging om aan de vraag door levering van inlandsche goederen te kunnen voldoen. 't Is ook voor ons, Hollandschen, wel aardig te weten,
- 1970 dat de Engelschen zelf bekennen, dat de Duitsche manufacturen er beter uitzien en ook gewoonlijk goedkooper zijn. Voor zijden stoffen betaalde Engeland verleden jaar meer dan twee en een half millioen pond aan Duitschland en bijna twee millioen voor wollen en andere goederen, twee millioen voor geverfde en bedrukte katoenen, anderhalf millioen pond voor ondergoederen, £723,867 voor handschoenen en £346,000 voor kousen
- 1975 en sokken. Bij de confectiegoederen, zooals japonnen, sokken en handschoenen was het vooral de kleur, het patroon en de afwerking van de goederen, welke ze voor het Britsche publiek aantrekkelijk maakten. En een groothandelaar verklaarde zelfs onomwonden, dat de Engelschen wat katoenen en zephyr aangaat, niet met de Duitschers kunnen concurreeren. Een vrouw vraagt niet meer – zooals vroeger – in de eerste
- 1980 plaats naar soliditeit – de Duitsche stoffen zijn niet zeer solide – maar kleur, patroon en afwerking moeten goed zijn. De Duitschers leveren imitaties van de Engelsche goederen tegen de helft van den prijs, maar ze zien er zoo goed uit, dat niemand ze voor imitaties houdt. Ook hier in Holland weten we wel, dat "Engelsche stoffen" synoniem is met onverslijtbaar. Het Duitsche goed kan smaakvol zijn, maar
- 1985 het is ook wel eens te goedkoop en dan ordinair.
- Niettegenstaande haar uitdrukkelijke verklaring gedurende den oorlog rustig te zijn, hebben de suffragettes weer eens van zich doen spreken. De vorige week heeft een aantal van haar weer eens gemanifesteerd buiten de Home Office. Zij wilden mr. McKenna spreken en zijn meening omtrent gedwongen voeding vernemen. Toen zij niet toegelaten werden, trachtten zij met geweld binnen te komen. Het publiek nam echter een dreigende houding tegenover haar aan, en als de politie niet tusschen beide was gekomen, waren handtastelijkheden zeker gevolgd. Toen zij weigerden te vertrekken, werden er zeventien gearresteerd, waaronder mrs. Drummond, mrs. Dacre Fox en miss Richardson.
- 1990
- 1995
- In een groote spinnerij in Frankrijk werken op het oogenblik 1500 vrouwen, die daar de plaats innemen van haar onder dienst zijnde echtgenooten of familieleden. De resultaten zijn uitstekend. Het werk, dat wordt afgeleverd is niets minder goed dan anders. De vrouwen werken zelfs langer, dan gebruikelijk is om daarmee extra geld te verdienen voor een weeshuis, dat door de fabrikanten is opgericht, toen er nog geen oorlog was. T. B.
- 2000

Nederland en de Oorlog.

2005 **Hofbericht.**

H. M. de Koningin vertrok hedenochtend ±7 uur per trein uit de residentie tot het doel van een militaire inspectie-tocht. H. M. keert hedenmiddag te ongeveer 6 uur te 's-Gravenhage terug.

2010 **Werkverschaffing.**

2015 Door den Nederlandschen Bond voor Werkverschaffing is een rondschriften gericht aan gemeente-, polder- en waterschapsbesturen en ook aan particulieren, waarin aangedrongen wordt op het doen uitvoeren van verschillende werkzaamheden als verbetering en aanleg van wegen en waterleidingen, aanleg van voet- en rijwielpaden, ontginning van woeste gronden, draineeren, grondverbetering, inpoldering enz. Het bestuur van het Nederlandsch Landbouwcomité heeft aan de besturen der landbouwverenigingen, -maatschappijen en -bonden in Nederland een schrijven gezonden, waarin de aandacht op die circulaire wordt gevestigd en een dringend beroep wordt gedaan op de medewerking van die besturen om die circulaire, voor zoover gericht aan particuliere ontginners en landbouwers, te brengen onder het oog van allen die geacht worden te kunnen medewerken aan een goed georganiseerde werkverschaffing op het platteland, overal waar die maar eenigszins mogelijk zal blijken te zijn. Eenigen tijd geleden werd reeds door het Landbouwcomité aan de besturen der landbouwverenigingen, -maatschappijen en bonden het voorstel gedaan tot oprichting van provinciale en plaatselijke bemiddelingsbureaus welke ten deze nuttig zouden kunnen werkzaam zijn. In vele provincies en plaatsen zijn zulke bureaux reeds opgericht. In andere zijn zij in wording. Reeds is gebleken dat hier en daar landbouwers zich ontteden van arbeidskrachten zonder dat daarvoor gegronde redenen waren aan te voeren. Elders werden arbeiders ontslagen omdat bij het inhalen van den oogst gratis hulp werd aangenomen van leerlingen van scholen uit naburige steden en anderen waardoor arbeidersgezinnen reeds in groote moeilijkheden geraakten. Zoowel het een als het ander - zegt het Landbouwcomité - moet ten strengste worden afgekeurd. Het comité wijst voorts op de wenschelijkheid om reeds nu voorbereidende maatregelen te nemen en niet te wachten tot de nood aan den man gekomen is. Het meent te mogen verwachten dat de bewoners van het platteland zich - wellicht op enkele uitzonderingen na - in den aanstaanden winter zullen kunnen redden mits werkgever en arbeider elkander de hand reiken en samenwerken om het spook der werkloosheid, dat hier en daar dreigend voor hen staat, te verdrijven.

2040 **Vrij vervoer voor militairen.**

Door den Minister van Oorlog is de volgende regeling betreffende het militair vervoer over de spoorwegen en de tramwegen ter kennis gebracht van de autoriteiten der landmacht:

2045 1o. Een voor den militair kosteloos vervoerbewijs, voor spoor, tramweg of stoomboot kan worden verstrekt aan de onder de wapens zijnde gezinshoofden, mits de aanvraag daartoe door eisen belanghebbende geschiedt onder mededeeling, dat zijn beperkte geldmiddelen hem niet toestaan zijn reis te bekostigen.

2050 2o. Dat ter beoordeeling van den onmiddellijken chef in denzelfden zin een vervoerbewijs kan worden afgegeven aan niet-gezinshoofden, wanneer het bepaalt onbillijk zou zijn deze niet het voorrecht van gezinshoofden te doen deelen in verband met zeer bijzondere omstandigheden, waarin zij verkeerden.

3o. Dergelijke vervoerbewijzen voor de heen- en terugreis worden uitsluitend gegeven naar de woonplaats of tijdelijke verblijfplaats van het gezin of naar het daar naastbijgelegen station, dan wel voor hen, bedoeld onder 2o naar de plaats waar aanwezigheid noodzakelijk is.

2055 4o. Bedoelde vervoerbewijzen hebben alleen betrekking op verloven overeenkomstig de door den opperbevelhebber van land- en zeemacht gegeven orders nopens verlof.

2060 De Minister van Oorlog heeft bepaald dat aan de verlofgangers der militie en der landweer, die zich met toestemming van of vanwege den Minister van Oorlog in het buitenland ophouden, en ter voldoening aan de mobilisatie-oproeping onder de wapens komen, desverlangd de reiskosten van de verblijfplaats buitenlands tot de plaats van opkomst worden vergoed.

Steun voor de uitgewekenen uit België.

2065 In den loop dezer week hebben eenige leden van het "Nederlandsch Comité tot Steun van Belgische en andere Slachtoffers" een bezoek gebracht aan Maastricht en enkele andere grensplaatsen, waar zij tot hun genoegen mochten constateeren dat door de onderscheidene plaatselijke commissies de steun aan de uitgewekenen mot de meeste zorgvuldigheid en toewijding wordt verleend en de gelden zoo oordeelkundig mogelijk

2070 worden besteed. De vluchtelingen ondergebracht in verschillende lokalen, inrichtingen
en kloosters, waren vervuld van dankbaarheid voor de vriendelijke behandeling, die
zij daar ondervinden. Bij het bezoek aan Zuid-Limburg is den comité-leden uit eigen
aanschouwen gebleken, dat de stroom van uitgewekenen nog voortdurend aanwast. Zonder
te willen uitweiden over de verhalen van de ellende, welke de ongelukkigen hadden te
2075 verduren, den angst en de verschrikking waaraan zij nog uiting geven ook als zij
reeds den gastvrijen Nederlandschen bodem hebben bereikt, acht het Comité zich ten
volle gerechtigd om met alle erkentelijkheid voor het vele dat het reeds mocht
ontvangen, nogmaals een beroep te doen op den liefdadigheidszin zijner landgenooten,
daar er nog veel, zeer veel leed verzacht moet worden. Het Comité zou het op zeer
2080 hoogen prijs stellen, indien het werd bekend gemaakt met de adressen van
Nederlandsche families – mits niet woonachtig binnen de Stelling van Amsterdam – die
geneigd zijn uitgewekenen in hun huis op te nemen, hetzij enkele personen dan wel
gezinnen. Aan dit doel zal spoedig een bijzondere sub-commissie haar speciale zorgen
wijden. Het Comité verzoekt aan hen, die kleedingstukken – w. o. ook kinder- en
2085 ondergoed – ter beschikking van de uitgewekenen willen stellen, die op te zenden aan
het adres van zijn medelid, den heer Jos. M. Delville, Kalverstraat 44.

Goed gespeeld.

Wij lezen in de *Nieuwe Cour.*: Een kapitein der infanterie uit een onzer Overijselsche
garnizoenen is sedert den aanvang der mobilisatie geplaatst bij den staf in een
2090 provinciale hoofdstad, militair centrum, en vergezelt van daaruit den brigadechef
geregeld op diens tournee langs de garnizoenen en postenlinie. Beide heeren maken
daarbij gebruik van een te hunner beschikking gestelde auto, terwijl dan de plaats
naast den bestuurder wordt ingenomen door een soldaat, die de functie van palfrenier
2095 vervult. Voldaan over de diensten van den netten enhandigen jongeman, zijn de
officieren hunnerzijds niet karig met een versnapering of een sigaar en ook wordt den
oppasser nu en dan wel eens een dubbeltje in de band gestopt, dat met beleefd saluut
wordt opgestoken. Toen nu de vorige week op een der diens ritten tegen den middag een
fraai gelegen dorp zou gepasseerd worden, wende de oppasser zich tot zijn chefs met
2100 de mededeeling, dat zijn moeder daar woonde en dat zij het bijzonder zou op prijs
stellen, wanneer de heeren te haren huize wilden koffiedrinken. Zonder aarzelen namen
de officieren deze uitnoodiging van hun "oppasser" aan, en een oogenblik later sloeg
de auto op diens aanwijzing de oprijlaan van een fraaie villa in, om voor de deur van
het statige gebouw stil te houden. De vrouw des huizes, een eerbiedwaardige oude
2105 dame, ontving de gasten van haar zoon op de meest minzame wijze en bood hun een
smakelijke lunch aan, waarbij zij haar plichten als gastvrouw op zeer heusche en
voorkomende wijze waarnam. Op uitdrukkelijk verlangen zijner chefs had "de oppasser"
mee aangezeten, maar nauw was het oogenblik van vertrekken aangebroken, of hij vatte
2110 weer ijverig accuraat zijn soldatenplicht. Maar of er ook weer fooitjes zullen worden
toegestopt?

Hekking.

Er worden hier al eenigen tijd geruchten verspreid, volgens welke Gerard Hekking, de
2115 violoncellist van het Concertgebouw, die bij het Fransche leger dient, gesneuveld zou
zijn. Vandaag heeft de *N. R. Ct.* dit gerucht zelfs gepubliceerd. Wij kunnen meedeelen
dat hier niets bekend is van het tragisch lot, hetwelk den kunstenaar-soldaat zou
getroffen hebben, en dat zij die Hekking na-staan reden hebben te twijfelen aan de
juistheid van het bericht.

2120

Bayreuth.

De Bayreuther Festspiele hebben dit jaar een tekort van 400000 Mark. In dit tekort
zal, naar het *Berl. Tageblatt* meldt, niet door het Festspielfonds, maar door de
familie Wagner voorzien worden.

2125

Het Duitsche bestuur in België.

Naar het persbureau Björnson meldt, zal zich de Geheime Oberfinanzrat dr. Von Lumm
naar Brussel begeven om te werken bij het Belgische burgerlijk bestuur. Vermoedelijk
geldt zijn bezoek de regeling van bankaangelegenheden. Hij is vergezeld van een
2130 aantal ondergeschikte beambten.